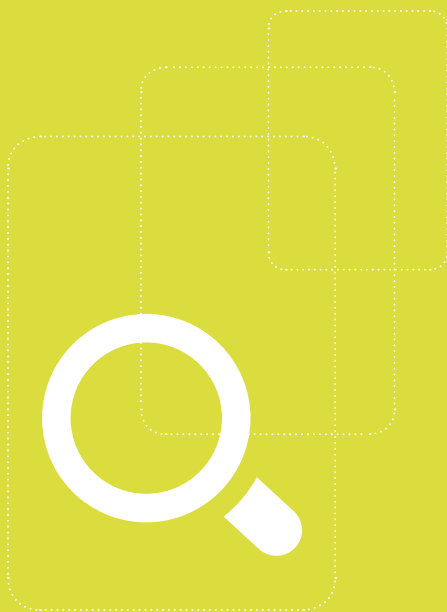

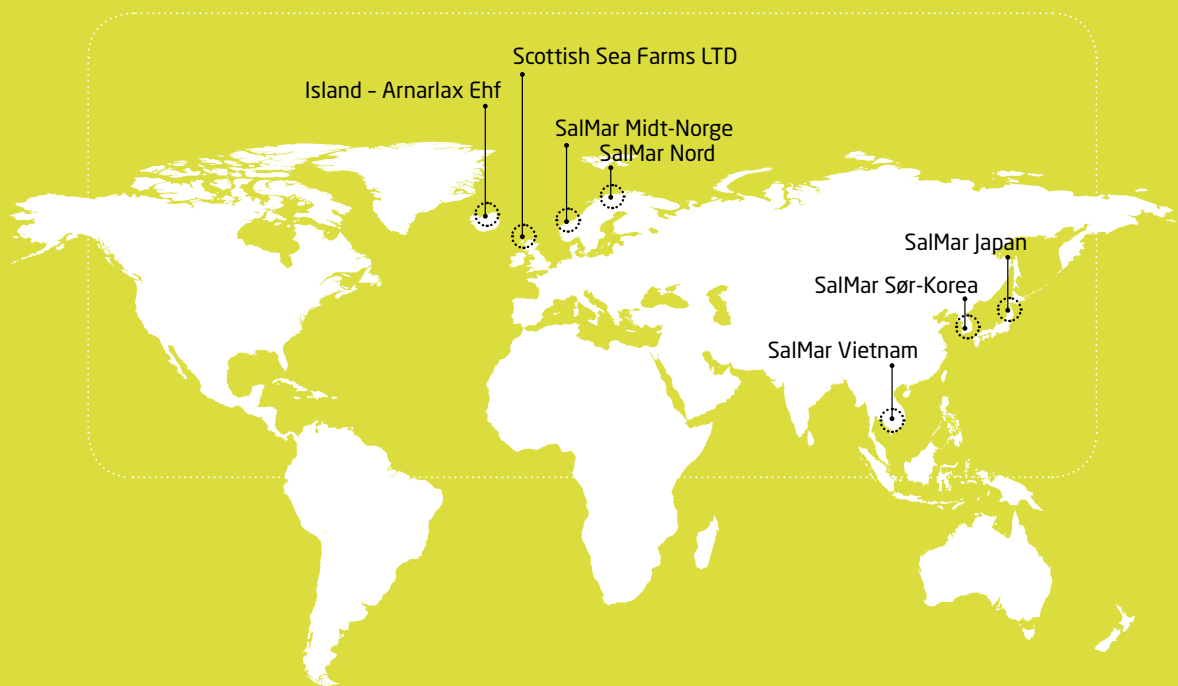
2018

Rapport om miljø og samfunnsansvar

Bærekraft i alt vi gjør!

1 • Passion for Salmon	4
Rammer for rapporten	4
2 • Konsernsjefen har ordet	6
3 • Bærekraft i alt vi gjør	9
Kjernevirksomhet og virksomhetsområder	9
Oppdrettens ABC	10
En ny æra innen akvakultur	12
Dette er SalMar	14
Ledelse av arbeidet med bærekraft	17
Miljø- og klimapolicy	20
Fokusområder og mål	20
4 • Vi bryr oss	23
Medarbeidere	23
Medvirkning fra ansatte	24
Samfunn	24
Varsling, forretningsetikk og regelverk	25
5 • Jobben vår i dag er avgjørende for vår felles suksess	26
Forebygge og begrense rømming	26
Fiskevelferd	26
Grønne tillatelser	30
Samspill med ville dyr	30
Effektiv fôrutnyttelse	30
Bærekraftig fôr	31
Lokalitetsmiljø	31
Utslipp av klimagasser	32
Vannforbruk	32
6 • Arbeidsoppgaven er ikke avsluttet før mottakeren er fornøyd	35
Verdikjeden	35
Sertifiseringer	36
Produkter	36
7 • Alt vi gjør i dag skal gjøres bedre enn i går	38
Nye transportløsninger	38
Forskning og utvikling	39
Økt satsing på genetikk	40
FoU – rømming av fisk	40
Plastforsøpling	41
Landstrøm og elektrifisering av oppdrettsnæringen	41
8 • Fokuser på løsningen	42
Økt bærekraft gjennom økt videreforedling	42
Reduksjon av matsvinn og emballasje	44
Bærekraftig smoltproduksjon	44
Produksjon av egen rensefisk	45
GRI-indeks	48

EN AV VERDENS STØRSTE OG MEST EFFEKTIVE PRODUSENTER AV LAKS

Konsernet har oppdrettsaktivitet i både Midt-Norge og Nord-Norge, samt en betydelig slakteri- og videreforedlingsaktivitet ved InnovaMar på Frøya og Vikenco på Aukra. Videre eier SalMar 50 % av Scottish Seafarms Ltd og har en betydelig eierandel i Arnarlax Ehf. – *Passion for Salmon*
Les mer om SalMar på www.salmar.no

For informasjon om de ulike juridiske selskapene i SalMars ASA se Årsrapport.

Kulturen i SalMar er til enhver tid under utvikling og bygger på de verdiene som har tatt selskapet fram til dagens SalMar. Disse verdiene er formulerte gjennom et sett med postulater som beskriver vår adferd og felles handlingskompetanse.

SalMar er en av verdens største produsenter av oppdrettslaks og verdens største produsent av økologisk laks. Selskapet har som mål å være den mest kostnadseffektive produsenten. Målet kan kun nås gjennom bærekraftig biologisk produksjon. SalMars visjon er «*Passion for Salmon*»

SalMar har følgende postulater som gjenspeiler kulturen, verdiene og holdningene i selskapet.

- > Alt vi gjør i dag skal gjøres bedre enn i går
- > Arbeidsoppgaven er ikke avsluttet før mottakeren er fornøyd
- > Fokuser på løsningen
- > Jobben i dag er avgjørende for vår felles suksess
- > Vi bryr oss!
- > Bærekraft i alt vi gjør

Rammer for rapporten

Rapporten omfatter SalMars norske virksomhet, der konsernet hadde >50 % eierandel og driftsansvaret i 2018. Dette er den fjerde rapporten i rekken som kun omhandler miljø og samfunnsansvar, og omhandler aktivitet i 2018. I tillegg utgir SalMar en fylldig årsrapport.

Rapporten er utarbeidet med utgangspunkt i de prinsipper som kreves i GRI (Global Reporting Initiative). På bakerste side finnes oversikt over GRI-indeksen og vår rapportering relatert til denne. Eventuelle spørsmål om denne utgaven rettes til IR-ansvarlig Runar Sivertsen eller samfunnskontakt Alf Jostein Skjærvik.

Postulatene er en rød tråd gjennom denne rapporten, og setter rammene for oppbygging og inndeling. Hvert kapittel innledes med en kort tekst som knytter innholdet til et av postulatene.

SalMars uttalte målsetning om kostnadslederskap ligger fast, men selskapet beveger seg fra å fokusere på resultater til å fokusere på prestasjoner – **vi skal være fremragende i alle ledd og elementer av produksjonen.**

Den nye visjonen vil være overordnet all virksomhet og handling i SalMar. Alle valg i forhold til vår produksjon skal gjøres med utgangspunkt i lidenskapen vi har for laksen. Laksen skal produseres på laksens betingelser. Det er vår oppfatning at de beste biologiske resultatene vil legge grunnlaget for de beste økonomiske resultatene og slik sikre posisjonen som den mest kostnadseffektive lakseprodusenten i verden.

Den nye visjonen og ambisjonen betinger en vinnerkultur i hele organisasjonen, og det er i vår felles lidenskap for laksen at SalMar-kulturen og selskapets postulater har sitt utspring. Postulatene underbygger visjonen og beskriver ønsket adferd og felles handlingskompetanse for alle ansatte.

2. Konsernsjefen har ordet

2018 ble et veldig godt år for SalMar. Vi leverte det beste resultatet i konsernets historie, drevet av fortsatt sterk global etterspørsel etter laks og høye priser, men også takket være fantastisk innsats av alle våre ansatte. En annen milepæl ble nådd da vi høstet den første laksen fra havmerden Ocean Farm 1 med svært lovende resultater. Dette styrker oss i troen på at oppdrett av laks lengre ut til havs er riktig.

Bærekraft i alt vi gjør

Arbeidet med bærekraft er en del av vårt daglige arbeid og fokuset på bærekraft er derfor integrert i alt vi gjør. For SalMar handler bærekraft om å ha god forretningsetikk og moral, og bidra til en enda sterkere bevissthet om det miljøet vi arbeider i til daglig. Vi jobber hele tiden for å bidra med minst mulig fotavtrykk samtidig som vi legger til rette for størst mulig verdiskapning. Å operasjonalisere FN's bærekraftsmål og Norges klimamål til de felt der SalMar kan utgjøre en forskjell er et pågående arbeid og vi har tro på å «vise vei ved å gjennomføre». For å bidra til dette har vi et operasjonelt fokus og jobber med samarbeidspartnere på en rekke felt for å realisere våre mål.

Veksten fortsatte

SalMar slaktet 142 500 tusen tonn laks i 2018, en økning på fem prosent fra 2017. Veksten kom i Region Midt-Norge, takket være sterkt forbedrede biologiske resultater og bidrag fra Ocean Farm 1. Jeg minnes med glede at jeg presenterte våre resultater for tredje kvartal i fjor høst, og kunne konstatere at vi hadde klart å komme oss tilbake på det nivået vi ønsker å være med hensyn til produksjonskvalitet, effektivitet og kostnadsnivå. Vårt uttalte mål ved inngangen til 2018 var å redusere vår produksjonskostnad per kilo for andre året på rad, og det klarte vi. Den snuoperasjonen vi har fått til i Midt-Norge de siste årene etter en krevende periode kan blant annet tilskrives et møysommelig arbeid med skjerming av lokaliteter mot lakselus, renhold av nøter, effektiv bruk av rensefisk og god røkting av laksen, som har gitt betydelig fremgang i biologi, fiskevelferd og tilvekst. Når dette er sagt så har vi fisk i 7 produksjonsområder i Norge og vi har mye hardt arbeid foran oss for at vi skal klare å levere på samme nivå som region Midt klarte i 2018.

Neste steg i havstrategien

I 2018 avsluttet SalMar den første produksjonssyklusen ved Ocean Farm 1, som var plassert på Frohavet utenfor Frøya. I løpet av 15 måneders produksjon behøvde vi ikke gjennomføre en eneste lusebehandling. Fisken viste meget god tilvekst, og kvaliteten var jevn og god. Slike lovende resultater gir oss økt selvtillit når vi går inn i neste fase av vår strategi om å ta i bruk nye arealer for oppdrett lenger til havs, der laksen kan produsere på laksens betingelser. SalMars datterselskap Mariculture ble i februar 2019 tildelt åtte utviklingstillatelser til konseptet «Smart Fish Farm», verdens første oppdrettsmerd konstruert for bruk på åpent hav, med en beregnet investeringskostnad på 1,5 milliarder kroner. Den spesialdesignede dypvannsmerden vil kunne etableres i sterkt værutsatte områder 20–30 nautiske mil utenfor de norske kystlinjene, der både vanntemperaturer og strømforhold er optimale for laksen. Lykkes SalMar i sin hav-

strategi, vil enorme havområder kunne åpne seg for miljømessig bærekraftig oppdrett. På den måten kan Norge beholde og styrke sin posisjon som verdens ledende produsent av atlantisk laks også i et langsiktig perspektiv.

Investeringer for ny vekst

Med sterke inntjeningsutsikter og en solid finansiell situasjon er vi i stand til å både levere solide utbytter til våre eiere samt foreta betydelige, fremtidsrettede investeringer for å bygge en plattform for fremtidig vekst. I 2019 planlegger SalMar investeringer på nær 900 millioner kroner, og de tyngste løftene tas i Region Nord, med det nye slakteri- og prosesseringsanlegget InnovaNor i Lenvik og utvidelsen av vårt settefiskanlegg på Senja. Rapport om miljø og samfunnsansvar. InnovaNor vil gi oss den samme fleksibiliteten vi har med InnovaMar i Midt-Norge til å slakte fisken på biologiens betingelser.

Grunnrente

For norsk oppdrettsnæring er det bekymringsfullt at innføring av nye skatter og avgifter – bl.a. en grunnrenteskatt – er blitt et politisk tema, kort tid etter at Stortinget besluttet å etablere det såkalte havbruksfondet, og samtidig lovte stabile og forutsigbare rammebetingelser for næringen. Til tross for noen år med høye laksepriser og gunstige valutaforhold, har norsk oppdrettsnæring gjennom sin korte historie vist seg å være sterkt konjunktur- og konkurranseutsatt. Næringen har store investeringsbehov for å møte miljømessige og biologiske utfordringer. Dessuten investeres det nå milliarder av kroner på landbasert oppdrett i andre land, nær de viktige markeder for norsk laks. Norsk havbruk bidrar hvert år med milliarder i skatter og avgifter til stat og kommuner. Produksjon av laks er kjernen i en viktig næringsklynge med ca. 34 000 ansatte, mange av dem i fraflyttingstruede utkantdistrikter langs norskekysten. Myndighetene vil ved sine handlinger vise om de mener alvor med sin ambisjon om å gjøre Norge til verdens ledende sjømatregion. Nye skatter og avgifter vil bidra til å svekke norsk oppdrettsnærings konkurransekraft og investeringsvilje til fordel for konkurrenter i andre land. Det er på denne bakgrunn ønskelig at norske myndigheter så snart som mulig fjerner usikkerheten som her er skapt rundt viktige rammebetingelser for næringens utvikling i Norge.

Sikkerhet i føreraset

I SalMar skal alle komme trygt hjem fra jobb. Etter ett år som konsernsjef har jeg observert at vi som organisasjon trenger å øke bevisstheten ytterligere rundt sikkerhetsrutiner og rapportering av nesten-hendelser. Sykefraværet og arbeidsrelaterte skader skal ned. Jeg er overbevist om at god HMS tilpasset

vår industri og produksjon gir gode resultater på bunnlinjen og gjør oss mer effektive. Som et viktig ledd i dette arbeidet vil vi gjennomføre SalMar-skolen for hele organisasjonen i 2019. Her skaper vi en felles forståelse for bedriftskultur, grunnverdier og hvordan vi skal opptre.

Island

I midten av februar 2019 ble det annonsert at SalMar har kjøpt ytterligere 12,3 prosent av aksjene i den islandske lakseoppdretteren Arnarlax for 180 millioner kroner, og nå kontrollerer 54,2 prosent av aksjene. I den forbindelse har vi også lagt frem et pliktig tilbud for de gjenværende aksjene i selskapet. Vi har stor tro på fremtiden til Arnarlax og den islandske oppdrettsindustrien for øvrig. Samtidig er vi klare på at det gjenstår mye arbeid før selskapet kan prestere på linje med våre virksomheter i Norge og Skottland. Arnarlax har tillatelser til å produsere nær tre ganger så mye som fjorårets volum på syv tusen tonn, men å realisere dette vekstpotensialet vil blant annet kreve betydelige investeringer i settefiskanlegg og tilgang til flere egnede lokaliteter for å forbedre biosikkerheten. I en dialog med myndigheter og villaksinteresser, kombinert med grundige miljøanalyser, bør den islandske oppdrettsnæringen ta sikte på å finne frem til en robust og bærekraftig lokalitetsstruktur. For

næringens utøvere er det viktig med en forutsigbar politikk fra myndighetenes side. Arnarlax og andre oppdrettsaktører på Island har en jobb å gjøre med å bygge tillit og forståelse i samfunnet for de mulighetene som næringen kan by på av fremtidig verdiskapning, arbeidsplasser og bærekraftig matproduksjon.

Takk for innsatsen!

Til slutt vil jeg takke alle ansatte i SalMar for en formidabel innsats i 2018. Vi kan se på tilbake på et år med mange sterke prestasjoner i alle ledd. Oppdrettsdivisjonen har gjort en imponerende jobb med å holde lusenivåene nede og redusere produksjonskostnader, og Salg & Industri viser en enestående effektivitet og fleksibilitet til å håndtere volumene når de kommer. 40,500 tonn i fjerde kvartal er tidenes høyeste for SalMar, og InnovaMar satte ny verdensrekord for en enkeltmåned i juli med 17,000 tonn. I tillegg har vi en fantastisk dedikert gjeng i administrasjon og støtte som sørger for at alle andre kan konsentrere seg om å gjøre jobben.

Olav-Andreas Ervik
Konsernsjef

3. Bærekraft i alt vi gjør

Oppdrett av laks er en av de mest bærekraftige og miljøvennlige måtene å produsere mat på. Likevel er det utfordringer knyttet til miljømessig påvirkning. Konsernet fokuserer på å løse utfordringene gjennom kontinuerlig utvikling av driften og investering i ny teknologi.

SalMar skal sikre langsiktig lønnsomhet og vekst gjennom bærekraftig havbruk og industrivirksomhet, samt ved å opptre som en ansvarlig samfunnsaktør. For SalMar handler bærekraft om å ha god forretningsetikk og moral, og å bidra til en enda sterkere bevissthet om det miljøet vi arbeider i til daglig. Vi skal ivareta miljøet og sørge for at det forvaltes på en måte som gagnar nye generasjoner.

Kjernevirksomhet og virksomhetsområder

SalMars kjernevirksomhet er oppdrett, bearbeiding og salg av atlantisk laks. Aktivitetene i konsernet omfatter hele verdikjeden fra stamfisk og rognproduksjon til ferskvannsfasen, sjøfasen, slakting, foredling, salg og distribusjon. SalMar har vært i vekst siden oppstarten i 1991, og produserte i 2018 142 500 tonn laks i Norge. Volumet tilsvarer cirka 1,9 millioner næringsrike og velsmakende middagsporsjoner per dag.

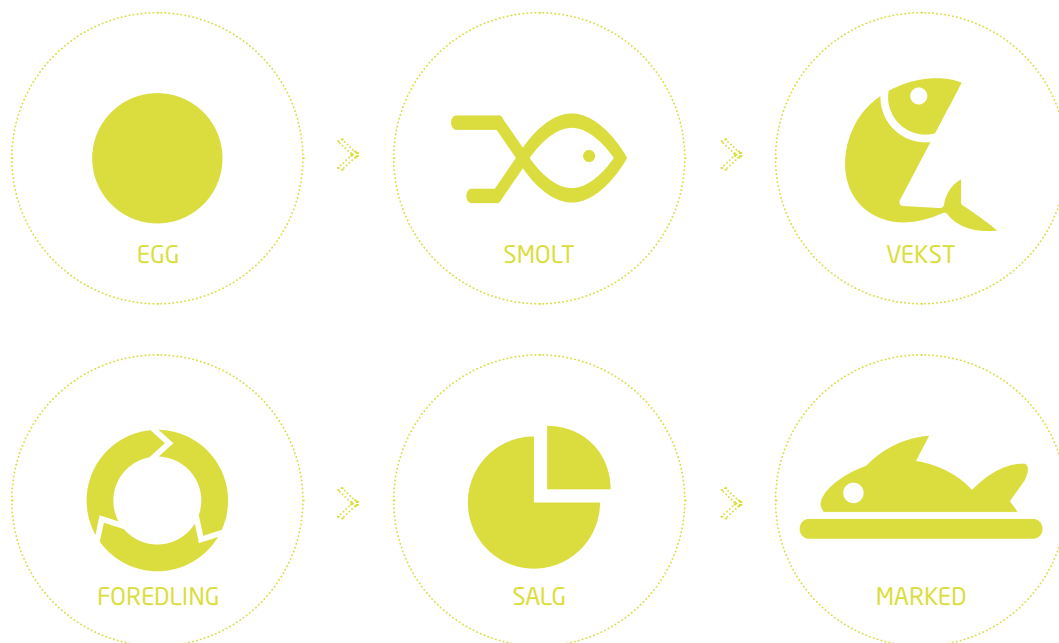
Laksen vokser opp i rent vann og under kontrollerte forhold i anlegg i Møre og Romsdal, Trøndelag, Troms og Finnmark. Konsernet har slakteri og bearbeiding på Frøya (InnovaMar) og i Aukra (Vikenco AS). Totalt er konsernet tilstede i 35 kommuner i Norge.

OPPDRETTENS ABC

Stamfisk

Dette er foreldrefisken som gir rogn og melke som grunnlag for ny fisk, i form av en blanding som gir befruktet rogn. I klekkeriet med en temperatur rundt åtte grader, tar det 60 dager fram til klekking.

SPORBAR >>> VERDIKJEDE

Øyerogn av laks

Etter 25–30 dager i klekkeriet blir rognen til øyerogn, og man kan tydelig se øynene til laksen som to svarte prikker inne i egget.

Klekking

Når skallet sprekker og yngelen frigjøres, klekkes rognen. Fra fødselen har yngelen med seg mat for de første ukene i den såkalte plommesekken. All utvikling og vekst bestemmes nå av temperaturen.

Startfôring

Når plommesekken er brukt opp, flyttes yngelen fra klekkeriet og over i fiskekar, og er da klar for startfôring i en vann-temperatur på 10–14 grader. Yngelen utsettes nå for svak belysning hele døgnet, og startfôringsperioden varer i seks uker. Etter hvert som yngelen vokser, blir den sortert og plassert i større kar. I god tid før den såkalte smoltifiseringen vaksineres all settefisk, før den transporteres med brønnbåt til matfisk-anleggene.

Smoltifisering

Prosessen når settefisk går fra et liv i ferskvann til saltvann, kalles smoltifisering. Da får fisken en sølvblank farge på buken, og den blir blågrønn over ryggen. Gjellene forandrer seg også når settefisk blir smolt.

Matfisk

Oppdrett av smolt til matfisk foregår i merder. Dette er store notposer som henger fritt ned i sjøen, og som er festet til og holdes oppe av en flyteenhet. I tillegg til solid fortøyning, krever notposen jevnlig rengjøring og sikring mot rømning av fisk. Veksten i merdene påvirkes av fôring, lys og vannkvaliteten. Også i sjøen sorteres fisken etter hvert som den vokser.

Slakting og bearbeiding

Allerede etter ett år i sjøen er den første fisken klar for slakting. Fisken fraktes da levende i friskt sjøvann om bord i brønnbåt til land. Fra ventemerder går den skånsomt over til slakteriet. Avliving og utblødning skjer her med hjelp av høyteknologiske maskiner, og alltid i henhold til offentlig regelverk. Etter slakting blir laksen bearbeidet til ulike nivåer og produkter.

Salg

Laksen selges enten som hel sløyd laks (fersk eller frosset), filetert, som porsjoner, eller i form av andre produkt-varianter, som igjen distribueres til markeder over hele verden.

En ny æra innen akvakultur

*Fiskeridirektoratet tildelte i 2016 de første åtte utviklings-
tillatelsene for havbruk til Ocean Farming AS og tidlig i 2019
fikk MariCulture AS tilsagn om åtte utviklingstillatelser for
havbruk i det åpne hav, hvor begge selskapene er selskap
i SalMar konsernet. Begge prosjektene er fullskala pilotpro-
sjekter hvor SalMar samarbeider med aktører fra både hav-
bruks- og offshoreindustrien i realisering av pilotanleggene.
Utviklingstillatelsene er gitt for en periode på sju år, men kan
konverteres til ordinære tillatelser ved oppnåelse av målekri-
terier fastsatt av Fiskeridirektoratet.*

Første produksjonssyklus avsluttet ved Ocean Farm 1

Ocean Farm 1 har vært et pilotprosjekt, med særlig oppmerksomhet rundt biologiske forhold og fiskevelferd. Det har vært et stort og krevende prosjekt for uttesting og utvikling av ny og innovativ utstyrsteknologi som kommer hele næringen til gode.

Utslaktingen fra merden, som har vært plassert i Frohavet utenfor Frøya, begynte i månedsskiftet september/oktober 2018 og ble avsluttet tidlig 2019. Etter 15 måneders produksjon i sjøen kan vi slå fast at fisken har vist meget god tilvekst, og at kvaliteten er jevn og god. Det er observert lite lakselus og det har ikke vært nødvendig å gjennomføre en eneste lusebehandling.

De lovende biologiske resultatene fra første produksjonssyklus gir oss styrket selvtillit i at oppdrett av laks lengre ut til havs er riktig, og vi forbereder nå neste utsett i Ocean Farm 1 til sommeren 2019 hvor vi vil implementere en rekke tiltak etter erfaringer fra første utsett.

Neste steg - produksjon i åpent hav

Med tildelingen av åtte utviklingstillatelser til Smart Fish Farm prosjektet markerer dette et betydelig steg i retningen for å etablere oppdrett i det åpne hav. Det gjenstår fortsatt et betydelig arbeid i videre prosjektering før den nye store merden kan bygges og tas i bruk. Målet er å etablere enheten i det åpne hav utenfor trøndelagskysten, i sterkt værutsatte områder 20-30 nautiske mil utenfor kystlinjen. Noe liknende er tidligere aldri utprøvd, og et viktig aspekt vil bli å teste samhandlingen mellom teknologi og biologi i de eksponerte omgivelsene.

I sitt tilsagn beskriver Fiskeridirektoratet i detalj hvordan konseptet på vesentlig områder skiller seg fra den eksisterende havmerden, Ocean Farm 1. Den vil tåle vesentlig mer eksponerte områder og ha dobbelt så stor kapasitet. Men viktigste forskjell er at den i midten vil være utstyrt med en lukket søyle for behandling av fisk, kontroll og styring av enheten, samt et avansert system for transport av fisk knyttet til åtte omkringliggende produksjonskammer.

Verdens første havmerd Ocean Farm 1 fra sin plassering på Frohavet utenfor Frøya

Denne nye utstyrsteknologien vil kunne bidra til å realisere regjeringens og stortingets ambisjoner om å gjøre Norge til verdens ledende sjømatnasjon. Enheten vil forene viktige miljøegenskaper ved åpen merd og lukket teknologi. Smart Fish Farm vil være svært beskyttet mot miljøpåvirkning fra andre anlegg, i de ytre havstrømmene på eksponerte områder uten begrensninger langs hele norskekysten. Samtidig vil all behandling av fisk skje i lukkede omgivelser uten utslipp.

Bidrar til bærekraftig vekst

For SalMar er en av forutsetningene for en bærekraftig vekst i havbruksnæringen at man kan ta i bruk nye arealer, der både vanntemperaturer og strømnivå gir optimale biologiske betingelser for oppdrett av fisk. Formålet med prosjektene er

å utvikle teknologi som skal gjøre dette mulig og prosjektene vil kunne få stor betydning for norsk havbruks konkurransevne også på lang sikt og forsterke Norges posisjon som globalt ledende i offshore havbruk.

Utrustet for FoU

Begge prosjektene utrustes for å kunne utøve ulike FoU-opp-gaver, rettet inn mot biologiske forhold og fiskevelferd. Slik vil en kunne bidra til å fremme videre utvikling av havbruksnæringen, samt anvendt forskning og utvikling knyttet til denne. Og det er viktig at operative erfaringer fra pilotanleggene føres tilbake til en industriell produksjon av denne type havbaserte oppdrettsanlegg.

Resultat for 4. kvartal 2018	14. februar 2019
Årsrapport 2018	26. april 2019
Resultat for 1. kvartal 2019	22. mai 2019
Ordinær generalforsamling	5. juni 2019
Resultat for 2. kvartal 2019	23. august 2019
Resultat for 3. kvartal 2019	14. november 2019

SalMar avholder kvartalsvise presentasjoner som er åpne for alle. Presentasjonene finner sted klokken 08.00. Første kvartal 2019 vil bli avholdt på The Salmon i Strandpromenaden 11 på Tjuvholmen i Oslo øvrige kvartalspresentasjoner vil bli avholdt på Hotel Continental i Stortingsgaten 24/26 i Oslo. Den ordinære generalforsamlingen vil bli avholdt på Frøya. Årsrapport vil bli publisert gjennom selskapet hjemmesider, www.salmar.no, på siden til Oslo Børs, www.newsweb.no og andre nyhetsbyrå. Vennligst merk at datoene kan endres. Eventuelle endringer vil kommuniseres.

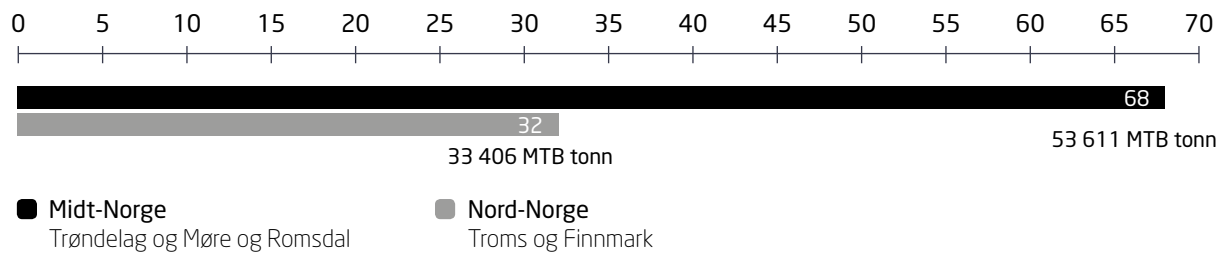
SalMar ASA

Laksen SalMar produserer selges av et eget salgsapparat eller gjennom nære samarbeidspartnere. Systematisk arbeid med sporing og kontroll sikrer fisk av høy kvalitet hva gjelder både næringsverdi og matsikkerhet. SalMar leverer et bredt sortiment av ferske og frosne lakseprodukter.

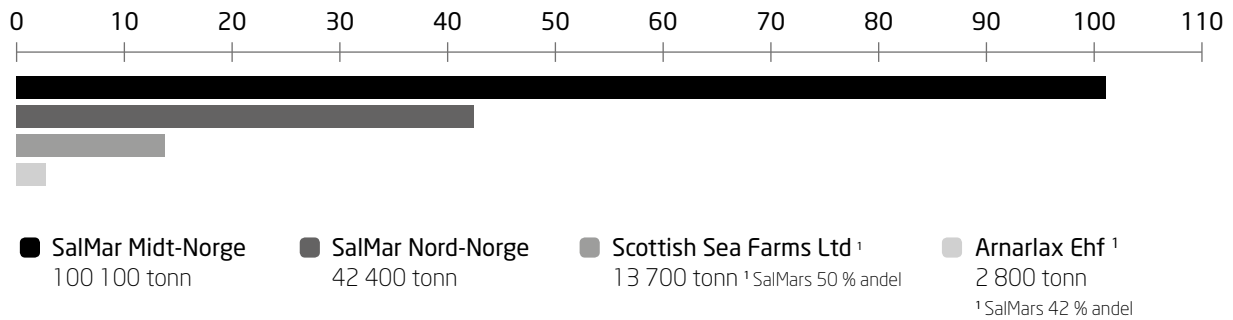
Virksomheten var i 2018 organisert i to selskaper innenfor biologisk produksjon og et selskap som driver bearbeiding og salg. SalMar ASA har hovedkontor i Frøya kommune.

Omsetningen er fokusert på markedene i Europa, Asia og Amerika. Det viktigste hovedmarked i 2018 var Europa, hvor Polen, Litauen og Sverige var de største enkeltmarkedene. Det nest største hovedmarkedet var Asia, hvor Korea, Japan og Vietnam var store enkeltmarkeder. USA har også utviklet seg til å bli et meget viktig enkeltmarked i løpet av de siste årene. Totalt distribuerte SalMar laks til rundt 50 ulike nasjoner. SalMar legger vesentlig vekt på nærhet til markedet, og har derfor fast bemannede salgskontorer i Japan, Korea, Taiwan og Vietnam.

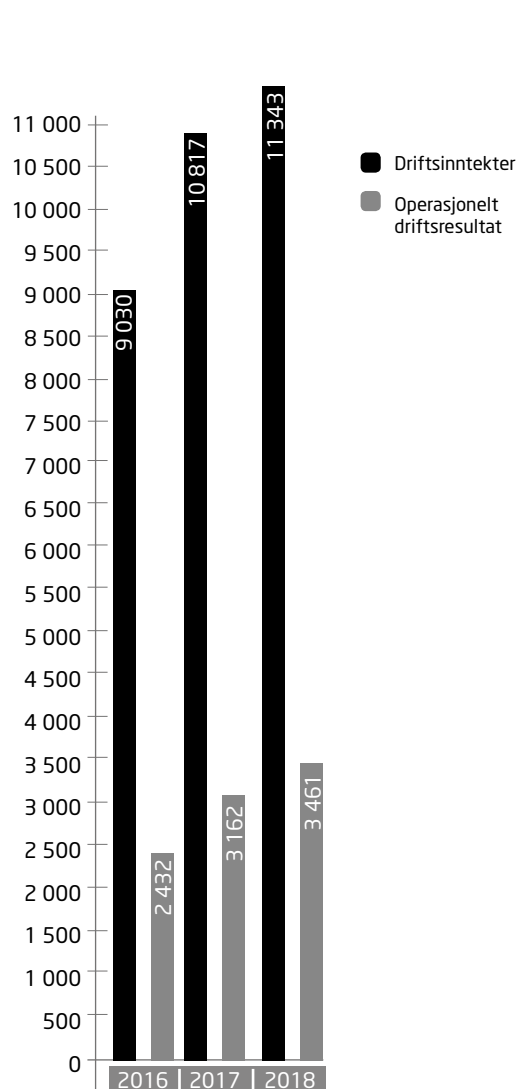
> Geografisk fordeling av SalMars 100 heleide konsesjoner i Norge pr. 31.12.2018:

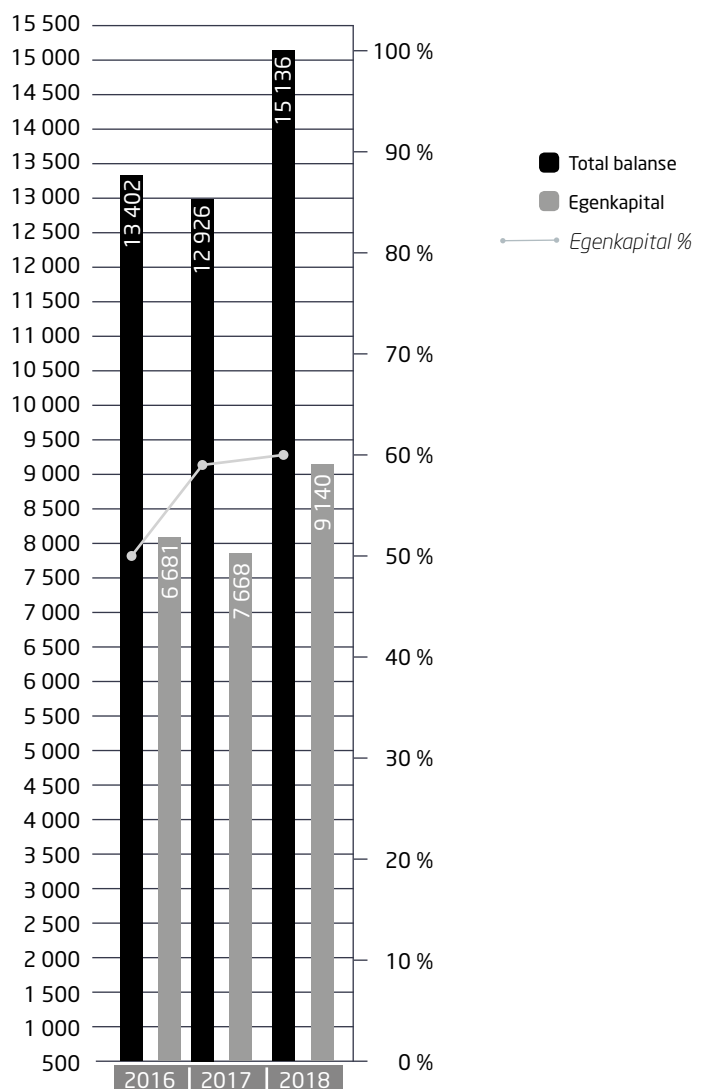
> Slaktevolum 2018 fordelt etter geografisk område pr. 31.12.2018 – * 1 000 tonn sløyd vekt

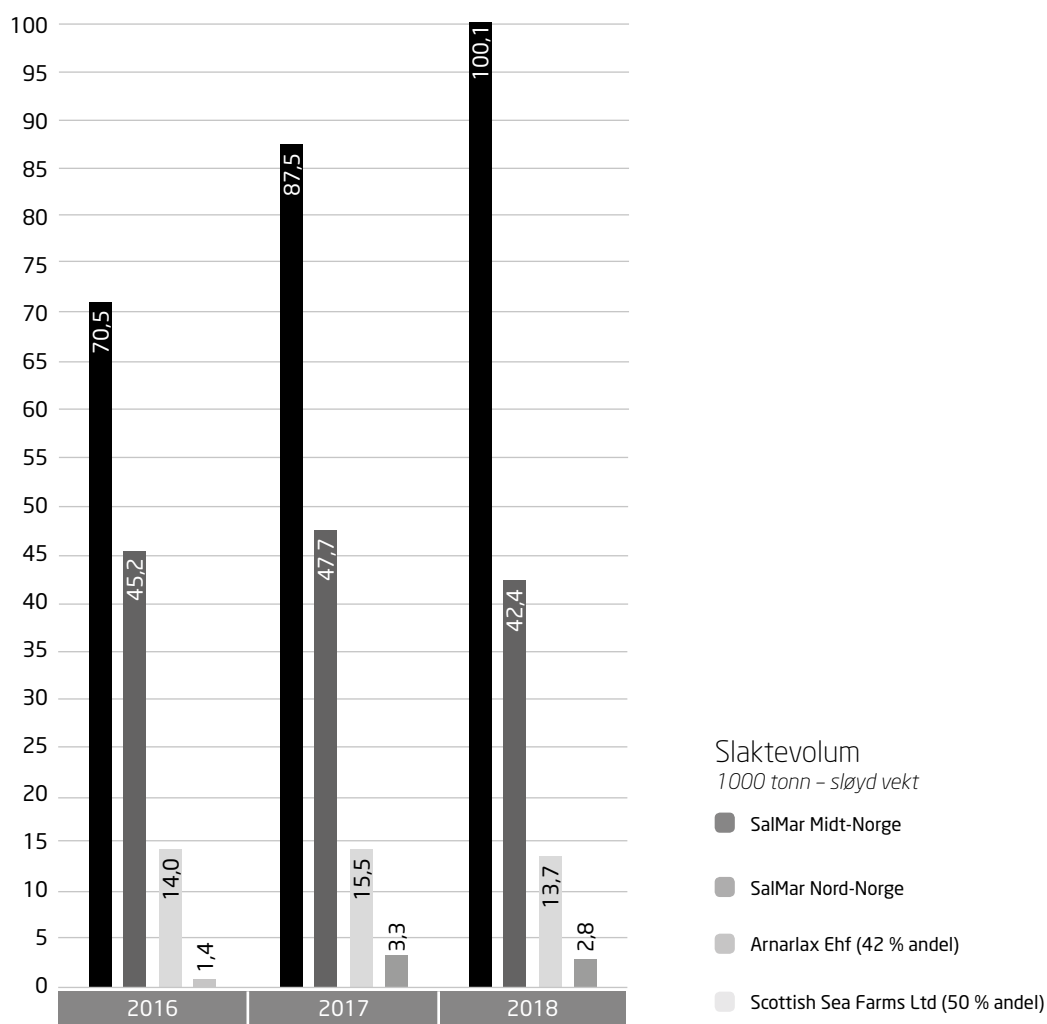
> Driftsinntekter og driftsresultat NOK mill.

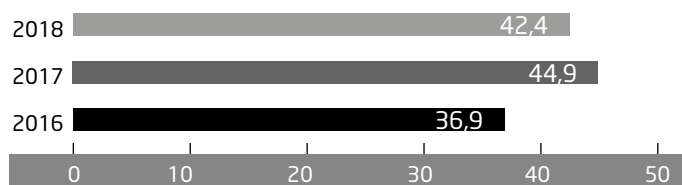
> Balanse og egenkapital NOK mill.

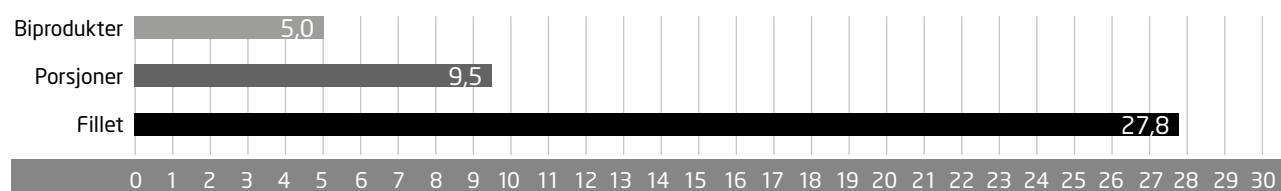
> SLAKTEVOLUM OG BEARBEIDEDE PRODUKTER - 1000 tonn - sløyd vekt

> BEARBEIDEDE PRODUKTER - 1000 tonn - produktvekt

> BEARBEIDEDE PRODUKTER 2018 - Biprodukter - Porsjoner - Filet - 1000 tonn - produktvekt

Bærekraft og SAMFUNNSANSVAR

Ledelse av arbeidet med bærekraft

Konserndirektør (CEO) er øverste ansvarlige for SalMars miljømessige fotavtrykk og arbeidet for økt bærekraft. SalMar har egne kvalitetsavdelinger som overvåker og evaluerer innsatsen innenfor feltet, men styringen av aktiviteten koordineres av ledergrupper innenfor segmentene Biologi og Industri/salg med støtte fra fagpersonell. Systematiske risiko- og mulighetsvurderinger gjennomføres overordnet og i alle avdelinger for at SalMar som konsern skal kunne være føre var og iverksette nødvendige tiltak.

Dette innebærer også klimarelaterte risiko. Ledelsen for hver enkelt avdeling har ansvaret for at den nødvendige overvåkingen gjennomføres og rapporteres, og kvalitetslederne i de ulike selskapene følger opp og støtter avdelings- og driftsledere i dette arbeidet. Kvalitetsledere og andre fagansvarlige er aktivt til stede i faste møter for ledergrupper på alle nivåer i selskapene. Kvalitet, sikkerhet, fiskevelferd og miljø/klima er faste tema i disse møtene.

SalMar støtter FNs mål for bærekraftig utvikling og jobber systematisk med tiltak. SalMars tilnærming er at bærekraftsarbeid er en naturlig del av alt vi gjør og en del av en kontinuerlig forbedring. SalMar har initiativ og aktiviteter knyttet mot de fleste av de 17 bærekraftsmålene, men noen mål trer likevel tydeligere frem og vil være fokusområder der selskapet kan bidra mest.

FNs 17 mål for en bærekraftig utvikling

2 Utrydde sult og 3 God helse

SalMar skal bidra med en bærekraftig matvare.

Laks er en sunn proteinkilde, en viktig omega-3 kilde og en god kilde til vitaminer og mineraler. Ved å utnytte potensialet i havet skal vi også bidra til økt matvaresikkerhet.

12 Ansvarlig forbruk og produksjon

Bærekraftig og effektiv utnyttelse av våre naturressurser er en forutsetning for vår drift. Ved å minske vår ressursbruk og minimerer matsvinn kan vi bidra konkret.

13 Stoppe klimaendringene

Matproduksjon står for en stor del av verdens klimautslipp. Laks har et lavt karbon- og vann avtrykk sammenlignet med andre proteinkilder. Vi ønsker å bidra til ytterligere å forbedre klimaavtrykket i vår verdikjede. Salmar skal ta sin del av ansvaret ved å sikre at klimahensyn blir en integrert del av våre strategi- og planleggingsprosesser.

14 Livet under vann

Vi skal utnytte de sjøområder vi operer i på en bærekraftig måte. Vi skal bidra til reduksjon av marint søppel og utslipp ved å redusere og ta hånd om eget avfall, men også gjennom engasjement i alle lokale kystsamfunn vi er en del av.

Miljø- og klimapolicy

SalMars anlegg er lokalisert i norsk natur med rent vann og gode naturgitte forhold for laksen. Store og små lokalsamfunn langs kysten er viktige baser for SalMars medarbeidere og virksomhet. Konsernet er bevisst på de fordelene virksomheten har av samfunn og miljø langs kysten. Denne erkjennelsen ligger til grunn for SalMars systematiske arbeid for å ivareta sitt ansvar som arbeidsgiver, produksjonsbedrift, leverandør av sunn mat, bruker av natur og miljø og som forvalter av økonomisk og intellektuell kapital.

SalMar har et helhetlig perspektiv på oppdrettsvirksomheten og organisasjonen arbeider for å oppnå et effektivt energiforbruk og bruke klimavennlige løsninger.

Vurdering av klimarisiko er en integrert del av selskapets risikostyring.

CDP-rapportering

SalMar jobber systematisk med å minimere sitt miljøfotavtrykk og utarbeider årlig et miljøregnskap som viser endringene i virksomhetens miljøpåvirkning. Carbon Disclosure Platform (CDP) har utviklet seg til å bli det ledende systemet for klima- og miljørapportering internasjonalt og det innbefatter både strategi, klima- og energiregnskap, tiltak og forbedringer. SalMar rapporterte til CDP i 2018 og vil også gjøre det for året 2019.

Fokusområder og mål

For SalMar er det viktig å opprettholde et fokus på de områdene hvor potensialet er størst for at driften skal påvirke mennesker eller miljøet. Innenfor følgende fokusområder er muligheten størst for å øke bærekraften i verdikjeden:

1. Sikkerhet på arbeidsplassen
2. Forebygge og begrense rømming av fisk
3. God fiskevelferd
4. Bærekraftig fôr
5. Minimale utslipp og gode miljøforhold under og rundt anleggene
6. Trygg mat
7. Økt foredlingsgrad

Tabellen under viser helheten av hvilke materialiteter vi har identifisert og rapporterer på for 2016–2018.

Materialitet	Indikatorer
• Trygg mat • God fiskevelferd • Bærekraftig fôr	• Etterlevelse av reguleringer ift produkt- helse og sikkerhet • Overlevelse • Medisinforbruk (antibiotika) • Lusetellinger • Råvarebruk (FFDR, andel marine råvarer mm)
• Påvirkning på ytre miljø	• Rømt fisk • Lokalmiljø (MOM-B status) • Råvare ingredienser • Interaksjon med ville dyr • Overskridelser av lusegrense
• Sikkerhet på arbeidsplass • Interaksjon med lokalsamfunnet • Menneskerettigheter	• Dødsfall, skader, sykefravær • Etterlevelse av sosiale reguleringer • Engasjement i lokalsamfunn • Økonomisk verdi generert
• Økt foredlingsgrad • Sertifiseringsordninger • Etterlevelse av regelverk	• Mengde bearbeidet vare • Oversikt over sertifiseringer • Korrupsjonshendelser • Etterlevelse av miljømessige reguleringer
• Klima utslipp	• GHG utslipp • Energiforbruk • Tiltak for energireduksjon • Vannforbruk

For å bidra til utviklingen av en sunn bedriftskultur og ivareta selskapets integritet, har styret vedtatt etiske retningslinjer. SalMars retningslinjer for etikk og samfunnsansvar er gjort kjent for alle ansatte og er tema for årlige samlinger under SalMar-skolen. Retningslinjene omhandler blant annet SalMars holdninger til forretningsetikk og korrupsjon, arbeidsmiljø og forholdet til omverdenen. Rutiner for varsling er i fokus under intern opplæring. Høy etisk standard ved alle sider av virksomheten er ufravikelig og selve grunnlaget for alle sider av SalMars HMS-strategi. SalMars postulerer beskriver ønsket atferd og felles handlingskompetanse for alle ansatte. Det er de ansatte som til enhver tid utgjør og utvikler SalMar-kulturen. Deres gode innstilling og holdninger har i alle år vært en vesentlig bidragsyter til SalMars suksess. De etiske retningslinjene og postulatene er tilgjengelige på SalMars nettside www.salmar.no.

SalMar-standarder

At laksen produseres i stabile miljøforhold er av avgjørende betydning for fiskens velferd og trivsel. For å ivareta miljøet og legge til rette for langsiktig drift, drives utstrakt overvåking og FoU-virksomhet. Alle deler av virksomheten er risikovurdert med tanke på bærekraft, og tiltak er beskrevet i prosedyrer og arbeidsinstrukser. For å overvåke at alt er i tråd med de rammene som er satt for god drift, gjøres det målinger og gjennomføres interne revisjoner. SalMar har utarbeidet en egen standard for beste praksis. *SalMarstandarden* henger høyt, og hvor mange av anleggene som er innenfor fremgår av månedlige KPI-er.

Dialog med interessenter

SalMar har flere ulike interessenter og legger vekt på å ha god kommunikasjon med disse gjennom for eksempel direkte møter, media, årsrapport, børsmeldinger, GRI-rapport, annonser, forskning- og utviklingsprosjekter og websiden www.salmar.no. Dialogen med interessentene foregår både lokalt og på konsernnivå. Å forstå at vi kun kan lykkes sammen og å behandle hverandre med åpenhet og respekt er nedfelt i SalMars prinsipper for all dialog.

Hvilke interessenter som skal inngå i SalMar sitt videre arbeid med bærekraftsrapportering, defineres på grunnlag av deres innflytelse i organisasjonen. Det er et mål å engasjere interessentene på en effektiv måte, samtidig som de opplever en økt verdi knyttet til sin kontakt med SalMar. Viktige trinn i prosessen er å få aksept for de temaene som er valgt, belyse ulike perspektiver på påvirkning, identifisere utfordringer, samle eksterne inntrykk og å utveksle kunnskap.

Hvilke interessenter SalMar skal ha dialog med, kommer som en følge av flere prosesser:

- Offentlige myndigheter som forvalter allmenhetens interesse på området og gir tillatelser til virksomheten.
- Valg og godkjenning av leverandører, engasjement i lokale interessenter, samt involvering i forskning og utviklingsarbeid gjøres av ledergrupper for de ulike delene av selskapet.
- Hvilke NGO-er SalMar skal ha direkte kontakt med avgjøres av konsernledelsen.

Tabellen under viser de ulike interessentgruppene som inngår i SalMars analyser.

Tabell 2: Interessentgrupper i SalMar

Interessentgrupper SalMar			
Intern innflytelse	Forretningsforbindelser	Kundegrupper	Ekstern innflytelse
Ansatte	Leverandører varer	Kunder Norge	Myndighetsorganer
Aksjeeiere/investorer	Leverandører tjenester	Kunder utland	Standardiseringsselskaper
Konsernledelsen	FoU-partnere	Kunder økologisk	Næringssammenslutninger
		Kunder med egne standarder	Grupper av lokalbefolkning
			NGOer
			Forskningsorganisasjoner
			Lokalsamfunn (kommuner)

4. Vi bryr oss

I SalMar er det å bry seg om sine kollegaer, samarbeidspartnere og lokalsamfunnene vi har virksomhet i en sentral verdi. Medarbeidere i SalMar skal bry seg og utvise verdier forankret i ansvarsfølelse, omtanke og ambisjoner. At vi bryr oss, påvirker våre biologiske og finansielle nøkkeltall, våre HMS-verdier og våre relasjoner til samfunnet for øvrig på en positiv måte.

I dette kapittelet rapporterer vi om bærekraftsmålene som omfatter medarbeidere og samfunn. I tillegg gjør vi rede for resultater knyttet til forretningsetikken.

Medarbeidere

I 2018 hadde SalMar-konsernet totalt 1479 årsverk, herav 1201 faste ansatte. Dette er en økning på 52 årsverk fra 2017. 24,9 % av de faste ansatte var kvinner. Kvinneandelen er betydelig høyere i konsernets fabrikker for slaktning og prosessering enn i biologisk produksjon på settefisk- og matfiskanleggene. I SalMar er det medarbeidere med bakgrunn fra ca. 25 land. For å sikre god kommunikasjon, så er det et krav at alle ansatte har tilstrekkelige engelskkunnskaper.

Konsernet har kunngjort tydelige holdninger til ivaretagelse av mangfold og likestilling i de etiske retningslinjene. SalMar aksepterer ikke diskriminering av ansatte, aksjonærer, styremedlemmer, kunder og leverandører på bakgrunn av etnisitet, nasjonalitet, alder, kjønn eller religion. Respekt for enkeltmennesket er hjørnesteinen i selskapets policy. Alle skal behandles med verdighet og respekt og skal ikke bli utilbørlig hindret i å utføre sine plikter og ansvar. Holdningene er basert på en erkjennelse av at relativt jevn kjønnsfordeling og etnisk mangfold bidrar til et bedre arbeidsmiljø, større tilpasningsevne og bedre resultat i det lange løp.

Det er to representanter for de ansatte i SalMars styre. En nærmere presentasjon av styret er å finne i Årsrapporten.

Sikkerhet på arbeidsplassen

Det skal være trygt å arbeide i SalMar. Selskapet jobber systematisk med risikostyring og opplæring for å ta vare på medarbeiderne. Likevel hadde selskapet i 2018 noen alvorlige personhendelser. Det ble registrert totalt 27 personskader med fravær (LTI) i 2018. Dette er en liten oppgang fra fore-

gående år. Samme trend ser man på H-tallet (H1 = antall LTI per million arbeidstimer).

Fortsatt fokus på intern vernetjenesten er viktig for ytterligere å redusere personskader i 2018. Alle deler av konsernet har verneombud, og det skal gjennomføres vernerunder to ganger per år for alle avdelinger i hele SalMar-konsernet. I 2018 ble det gjennomført totalt 123 vernerunder, og disse har avdekt viktige forbedringsområder for å øke sikkerheten på arbeidsplassen ytterligere.

I 2017 utviklet vi et eget bedriftsspesifikt 40 timers kurs for våre verneombud, og dette gjennomføres for alle nye verneombud. Å gjennomføre tilpasset opplæring gir økt kvalitet og lik opplæring uansett hvor du er plassert. I tillegg gjennomføres årlige verneombudssamlinger. Dette sikrer oppdatering av kunnskap og overføring av beste praksis på tvers.

Alvorlige personskader blir undersøkt for å forebygge lignende hendelser i fremtiden. I samarbeid med DNV har fagstaben utarbeidet bedrifts-spesifikke verktøy som kan benyttes til granskning ved alvorlige hendelser. Viktigste tiltak er likevel forebygging. I SalMar legges det stor vekt på at risikofylte arbeidsoperasjoner skal være godt planlagt, og før oppstart av arbeidet utarbeides det operasjonsplaner og tilhørende sikker jobb analyser (SJA) av de som skal delta i arbeidsoperasjonen. Fokus på kartlegging av risikobildet er det beste sannsynlighetsreducerende tiltaket vi har for å forebygge alvorlige hendelser. I 2018 har vi jobbet videre med risikoanalyser, og verktøy for planlegging, evaluering og kartlegging av risiko er systematisk implementert i største delen av organisasjonen. Dette arbeider fortsetter også i 2019, og ferdigstilles for alle nivå og områder. Risikoanalysene manifesterer seg i det daglige arbeidet gjennom at interne prosedyrer, instruksjoner og skjema er basert på disse.

HMS-arbeidet følges systematisk opp gjennom mål og handlingsplaner. På bakgrunn av overordnede mål og planer så utarbeides lokale mål og planer for avdelinger og segmenter. Ledelsen forplikter seg til å følge opp måloppnåelse og evaluere effekt og fastsette nye tiltak og fokusområder. Sikkerhet følges opp gjennom ukentlige og månedlige systematiske gjennomganger i ledergruppene i SalMar. Felles læring og forbedring deles på tvers til alle avdelinger gjennom kvalitetssikrede rapporter. Alle

	Mål 2019	2018	2017	2016
Antall ansatte – årsverk	-	1479	1427	1357
Dødsfall – antall	0	0	0	0
Lost –time injuries (LTI) – antall personskader med fravær	<30	27	24	26
H1-verdi – antall personskader med fravær per mill. arbeidstimer	<11	11,9	11,0	12,6
Sykefravær (%)	< 4,5 %	5,5 %	4,7 %	5,2 %

medarbeidere er tilknyttet bedriftshelsetjenesten i nærheten av sitt arbeidssted. Konsernet sørger for at alle får nødvendig opplæring tilpasset den enkeltes oppgaver.

Arbeidsmiljøutvalget (AMU) er også sentralt i HMS-arbeidet. Utvalget er organisert mellom utvalgte representanter fra ledelsen og nominerte arbeidstakere. De tre valgte hovedverneombudene fra industri, biologi og administrasjon deltar og representerer alle ansatte. Utvalget avgir rapport til virksomhetens styrende organer og arbeidstakernes organisasjoner.

Sykefravær

Sykefraværet har hatt høyt fokus også i 2018, men målsetting om <4,5 % ble ikke nådd. Det totale sykefraværet var 5,5 % i 2018, mot 4,7 % i 2017. Korttidsfraværet gikk litt opp til 2,1 % fra 2,0 % i 2017. SalMar har en høy prosess-andel, og industrisegmentet drar opp sykefraværestallene. Det var prosess-segmentet som stod for den største økningen i fraværestallene i 2018.

Læring og arenaer for utvikling

SalMars nye medarbeidere får HMS-opplæring gjennom arenaer som introduksjonskurs, driftssamlinger og SalMar-skolen. Videre gjennomføres årlige oppfriskningskurs for blant annet viktige områder ift HMS. Alle medarbeidere skal ha fått opplæring i rutine for varsling og kjenne til at de er sikret mot represalier dersom de varsler. Fremgangsmåten ved varsling er beskrevet i styringssystemet som er tilgjengelig for alle ansatte.

SalMar-skolen er vår arena for utvikling av kompetanse og bedriftskultur. Vi diskuterer operative problemstillinger og gjennomfører samlinger for å involvere alle våre medarbeidere i å skape verdens beste oppdrettsselskap. SalMar-skolen tar for seg operative problemstillinger, kultur og lederskap og involverer både ledere og medarbeidere i å skape verdens beste oppdrettsselskap. I bunn ligger våre felles lederprinsipper og postulat – som gjør oss i stand til å utvikle enda flere SalMar'ere.

Risikonivået på de arbeidsoperasjonene som gjennomføres hver eneste dag i SalMar gjør at opplæring og riktig kompetanse er meget viktig. Opplæring gis både internt og i form av eksterne kurs. Daglig oppfølging og faglig utvikling gjennom kollegialt fellesskap er likevel de viktigste kildene til vekst for den enkelte.

I 2018 har vi påstartet videre utvikling av kvalitetsstyringssystemet (EQS). Systemet inneholder flere moduler, og det er jobbet spesielt med modulene for kompetansestyring, avvik, risiko, rapporter og kontroller. Brukergrensnittet er også under oppdatering. Dette arbeidet fortsetter utover i 2019.

Medvirkning fra ansatte

For at SalMar skal utvikle seg og stadig være i fremgang, er det viktig at alle medarbeidere bidrar med sine synspunkter og løsningsforslag. For å legge til rette for dette, er det faste møter i avdelingene for planlegging og gjennomgang av det som skal gjøres. Store deler av konsernet benytter en fastmøteordning som fokuserer på individuelle handlingsplaner og tett oppfølging av hver enkelt ansatt.

Samfunn

SalMar slutter i sin helhet opp om de prinsipper som er nedfelt i FNs erklæring om menneskerettigheter. Det som angår vår virksomhet, som for eksempel vern mot diskriminering og rett til fri organisering er nedfelt i konsernets etiske retningslinjer og flere øvrige styringsdokumenter.

SalMar er til stede i lokalsamfunn langs hele kysten, og er opp-tatt av utviklingen i grender og kommuner. Per 2018 har vi virksomhet i 35 kommuner langs norskekysten. For våre medarbeidere er det viktig at lokalsamfunnet de hører til har nødvendig infrastruktur og muligheter for en aktiv fritid. For SalMar er det avgjørende at konsernet får tilgang til å drive på lokaliteter med gode forhold for fisken. SalMar engasjerer seg aktivt i flere lokale prosjekter. Det er også viktig for SalMar å være til stede på de lokale arenaene for å utveksle synspunkter og informasjon, samt delta i planprosesser. Oppdrett av laks er fortsatt å regne som en ung næring, og det er viktig å sørge for at lokale beslutningstakere, og befolkningen for øvrig, får informasjon om drift og utviklingsplaner. Gjennom et aktivt engasjement i næringsorganisasjonene og den offentlige debatten, bidrar SalMar i viktige prosesser for bærekraftig utvikling i Norge.

SalMar er bevisst sin rolle i å bidra til å utdanne fagarbeidere og hadde totalt 40 lærlinger i Salmar-selskapene ved utgangen av 2018. Vi samarbeider med de «blå» utdanningene på både videregående og høyskolenivå, med Ungt Entreprenørskap, Blått Kompetansesenter og andre.

Salmar Salmon Center

SalMar åpnet høsten 2017 et nytt kunnskaps- og opplevelsessenter for havbruk – SalMar Salmon Center – på Finnsnes/Lysnes. Her har vi gjennom 2018 styrket publikums kunnskap om havbruksnæringen. Gjennom spennende opplevelser på land og til sjøs har lokalbefolkning, turister, skoleelever og næringsliv fått innblikk i en moderne og bærekraftig næring. SalMar Salmon Center inkluderer blant annet en interaktiv utstilling om norsk havbruksnæring, og publikum får se hvordan det fjernføres ved bruk av høyteknologiske løsninger. Videre har senteret et toppmoderne kjøkken hvor de besøkende kan lære å tilberede laks på en enkel og god måte. I tillegg tilbys det turer ut på merdekanten – slik at publikum får se med egne øyne hvordan laksen lever.

Sponsing og gaver

For å gi noe synlig tilbake til lokalsamfunnene der konsernet har virksomhet, støtter SalMar en rekke lokale foreninger og lag gjennom SalMar-fondet. Fondet prioriterer hovedsakelig idrett og kultur og da spesielt aktiviteter rettet mot barn og unge.

Rosenborg-partner

I 2013 inngikk SalMar et sponsorsamarbeid med Rosenborg Ballklubb (RBK), dette samarbeidet ble videreført i også i 2018. I tillegg til profilering av SalMar, omfatter samarbeidet et eget program for satsing på barn og ungdom og utvikling av breddeklubber i Trøndelag. RBK har gjort samarbeidet tydelig gjennom SalMar Banen og SalMar Akademiet. Målet er å bidra med kompetanseoverføring fra Rosenborg til breddeklubber i Trøndelag i form av gode treningsøkter for å påvirke til god spiller- og trenerutvikling.

Varsling, forretningsetikk og regelverk

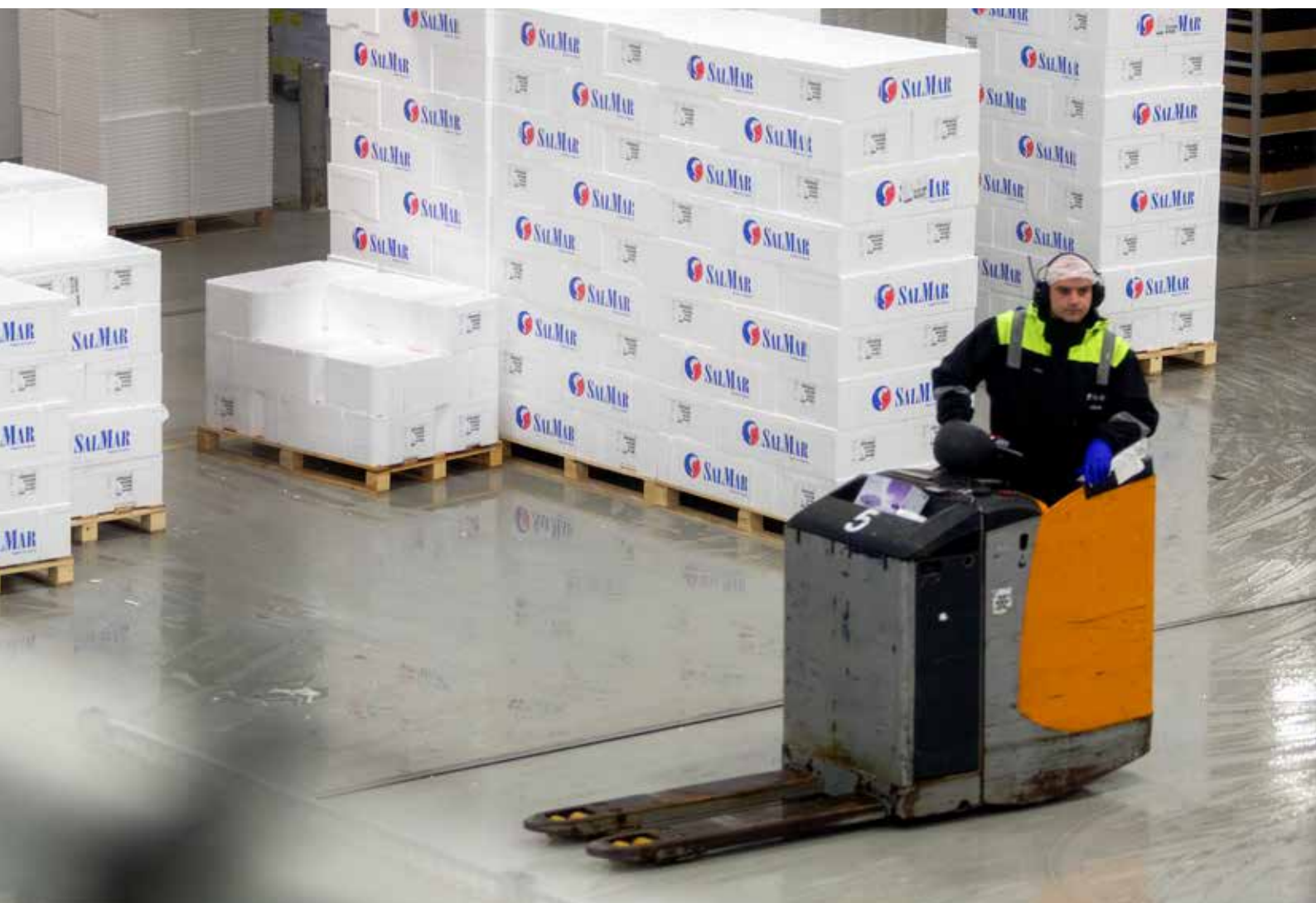
SalMar har så langt ikke mottatt noen meldinger om korrupsjon eller brudd på øvrige etiske retningslinjer. Det er heller ikke registrert noen interne varslingssaker.

Etterlevelse av regelverk

Havbruk er en strengt regulert næring og selskapene må etterleve gjeldende lover og reguleringer. Her rapportere vi på antall brudd på regelverk som har resultert i bøter (Jan til Des). Dette inkluderer alle brudd relatert til produkt og mattrygghet, miljø og sosiale reguleringer som resulterte i pengebøter.

	Type regelbrudd	Antall brudd	Verdi på bot (NOK)
2018		0	0
2017		0	0
2016		0	0

*Ihht Global Salmon Initiativs metodikk

5. Jobben vår i dag er avgjørende for vår felles suksess

Det er i dag det gjelder, og det er den enkelte medarbeider det kommer an på. I SalMar er det stor bevissthet rundt at hver handling og hver dag er viktig, og at alle medarbeidernes innsats og samarbeid er avgjørende for suksess. I dette kapitlet vil vi rapportere om den daglige innsatsen for å nå, og status for, konsernets bærekraftsmål knyttet til fiskevelferd og ytre miljø.

Forebygge og begrense rømming

SalMar har en 0-visjon for rømming. SalMar hadde 7 innmeldte episoder i 2018 hvor det totalt rømte 15 820 stk fisk fra konsernets anlegg.

Selskapet hadde en større rømmingshendelse, mens seks av episodene oppstod ved håndtering av fisk og innbefattet 15 stk rømte fisk. Avvikene er behandlet og gjennomgått internt, og tiltak utført.

Rømmingshendelser (offentlige tall «Rømmingshendelser», Fiskeridirektoratet)

	Mål 2019	2018	2017	2016
Antall rømmingshendelser	0	7	7	6
Antall fisk rømt	0	15 820	1 951*	5 859

*herav 20 stk rognkjeks

Ved vårt pilotanlegg Ocean Farm 1 hadde vi i september en episode der det oppsto en utilsiktet krenkning og hvor en del av noten var en kort periode under vann. Krenkningen ble raskt korrigert og tiltak iverksatt for gjenfangstfiske. Ved tømning av merden stod man igjen med en manko på 15 805 stk som ble rapportert inn. Basert på erfaringer med uregistrert svinn, observasjoner ved gjenfangst i sjø samt overvåkning i elv og fjorder er det å anta at antall rømte fisk er betydelig lavere. SalMar tar hendelsen som forårsaket dette svært alvorlig og har i ettertid gjennomført undersøkelser og iverksatt en rekke tiltak slik at dette ikke skal kunne gjentas seg.

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) ble engasjert som rådgiver og konsulent for overvåkning og oppfølging av tiltak for skadebegrensning. NINA anses som en av de mest kompetente miljøer på villaks og interaksjonen mellom villaks og oppdrettslaks i verden. SalMar ble pålagt å overvåke 12 lakseelver, men valgte et overvåkningsprogram som innebærer flere kilenot-stasjoner inn mot viktige lakseelver i hele Midt-Norge og overvåkning av 40 lakseelver. Så langt er status at det ikke har vært uvanlig innslag av rømt oppdrett i elvene i Namsenfjorden og Trondheimsfjorden høsten 2018.

SalMar fortsetter det daglige arbeidet for å forebygge rømming. Dette innebærer fokus på gode daglige rutiner for overvåkning og sjekk av teknisk utstyr, samt prosedyrer for arbeidsoperasjoner som innebærer håndtering av fisk. I tillegg fortsetter vi samarbeid og utvikling av sikrere utstyr sammen med leverandører og forskningsmiljø.

Fiskevelferd

Fiskehelse og fiskevelferd er to viktige satsningsområder i SalMar. Hele SalMars filosofi bygger på teorien om at god fiskehelse er en forutsetning for at laksen skal trives og yte maksimalt, som igjen er en forutsetning for å oppnå gode økonomiske resultater. Den, etter vår mening, beste indikator på fiskevelferd, er overlevelse fra utsett i sjø til slakt (per generasjon). SalMar har et mål om 95 % overlevelse i hele perioden og vi jobber systematisk på generasjonsnivå og med målrettede tiltak for å få ned dødeligheten.

Selskapet har eget dedikert fiskehelsepersonell som jobber både lokalt, regionalt og på selskapsnivå.

For årlig rapporteringshensyn benytter vi 12- måneders rullerende overlevelse. Dette justerer for korttidsvariasjoner og muliggjør lengre tidstrender. Tabellen under viser status fra 2016 til 2018.

	2018	2017	2016
12- måneders rullerende overlevelse, %*	94,3 %	94,1 %	94,6 %

* Kalkulert for de siste 12 måneder som andel av antall fisk i sjø siste måned av året (justert for slakt og dødelighet), ihht Global Salmon Initiatives metodikk

Vi vet at smoltkvalitet, infeksjonssykdommer og håndtering er hovedårsakene bak dødeligheten. I løpet av 2018 ser vi fremgang i vårt arbeid med å bedre smoltkvalitet. Vi ser fremdeles behovet for å jobbe med dødelighet fra håndtering i forbindelse med lusebehandling og håndtering av virussykdommer som blant annet PD, HSMB og CMS.

Forbruk av antibiotika

Resistens mot antibiotika er et økende problem globalt. For å forebygge resistensutvikling, er det viktig at alle produsenter av mat gjør sitt for å holde forbruket av antibiotika så lavt som mulig. Norsk overvåkingsprogram for antibiotikaresistens (NORM-VET 2017) konkluderer nok en gang med at forbruket av antibiotika i produksjonen av norsk laks er svært lavt og langt lavere enn for alle andre produksjonsdyr. Ved SalMars norske lakseanlegg ble det valgt å benytte antibiotika i ett tilfelle for å opprettholde fiskehelsen og ivareta våre forpliktelser iht. dyrevernloven. Dette innebar et forbruk på 8,5 kg antibiotika i 2018 gitt i settefiskfasen. 98,6 % av våre fiskegrupper ble ikke behandlet. Behandlingen tilsvarer et gjennomsnittlig forbruk av antibiotika på 0,05 g virkestoff per produsert tonn levendevekt laks i konsernet. Det viser at den meget lave antibiotikabruken fortsetter.

Forbruk av antibiotika per tonn biomasse produsert (LWE)
i 2016–2018 (inkl stamfisk)

	2018	2017	2016
g aktiv substans (API)/ tonn biomasse produsert (LWE)	0,05	0,61	0,21

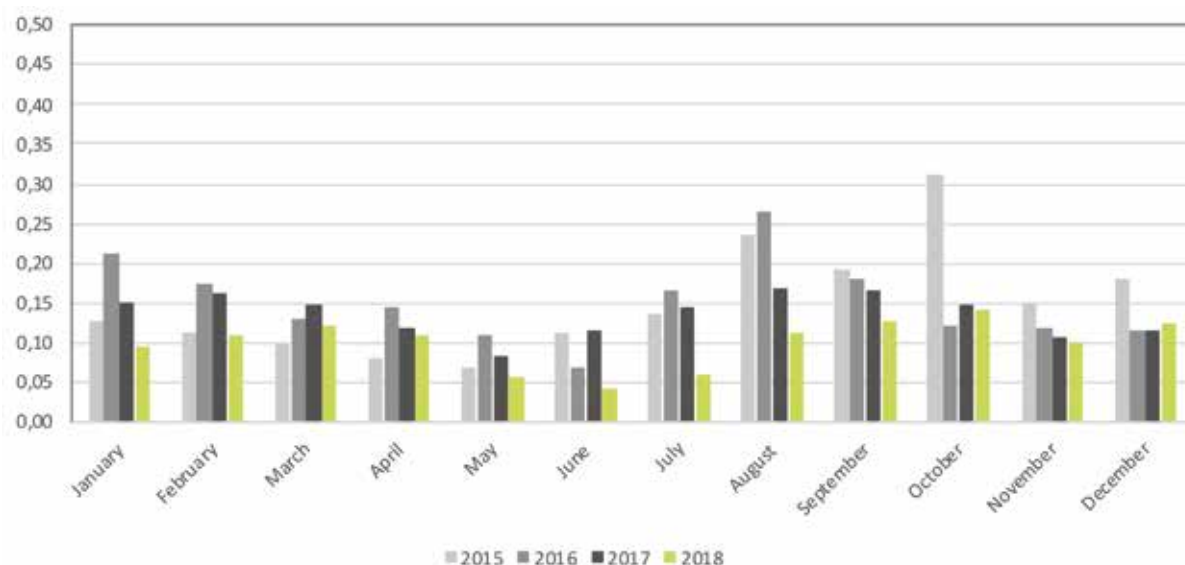
Viktige grep for å holde antibiotika forbruket lavt, er å vaksinere fisken, sørge for god fiskevelferd i hverdagen og overholde sonegrenser mellom generasjoner av fisk. Figur 1 viser den kraftige nedgangen i bruk av virkestoff samt veksten i produksjonen av oppdrettslaks i Norge fra 1981 til 2017.

Figur 1: Totalsalg (kg) av aktiv substans antibakterielle midler til oppdrettsfisk i Norge i perioden 1981–2017 versus produsert biomasse (slaktet) i samme periode. (NORM/NORM-VET 2017)

Gjennomsnittlig voksne holus per måned

Figur 2: Gjennomsnittlig antall voksne holus per måned i SalMar (ekskl. stamfisk)

Lus og lusebehandling

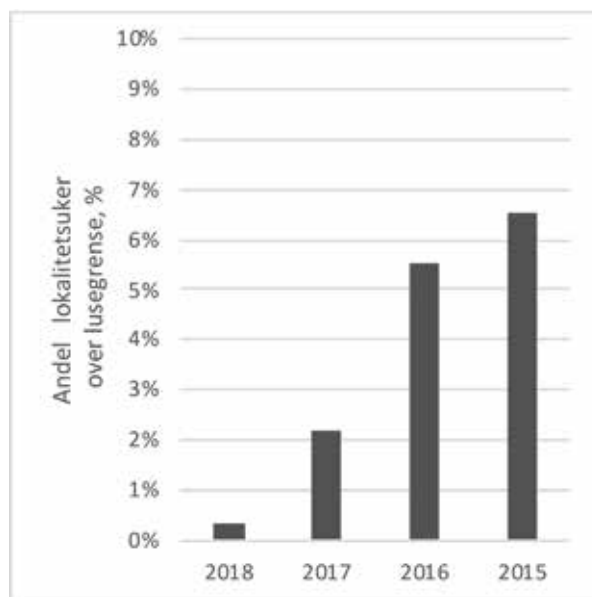
Vår målsetning om ingen overskridelser av gjeldende lakselus-forskrift står fast. I 2018 har SalMar arbeidet målrettet for å holde kontroll på nivåene av lakselus i våre anlegg og vi har erfart at vi har ytterligere lavere lusenivå i snitt sammenlignet med 2017 (se figur 2). Spesielt gjelder dette Midt-Norge der utfordringen var størst i 2017.

I tillatelsene er maksimalt tillatt lusegrense angitt. Hovedregelen er en lusegrense på 0,5 voksne holus per fisk, men for enkelte type tillatelser og enkelte områder er lusegrensen 0,2. Alle oppdrettere rapporterer inn lusetall per uke til forvaltningen via Alt-Inn.

I 2018 hadde SalMar observasjoner over lusegrensen i 0,3 % av innrapporterte observasjoner. De fleste overskridelsene dette året skyldes helsemessige eller værmessige årsaker i høysesong. Dette betyr at vi har oppnådd samsvar med regelverk og er i god posisjon til å gjennomføre ytterligere forbedringer. Selskapet har god kontroll på situasjonen og har evnet å komme inn med tiltak i tide slik at man klarer å holde lusenivåene lave.

De viktigste årsakene til at vi lyktes godt, har vært vår store satsing på *forbyggende tiltak* med luseskjørt, fortsatt satsing på egen rognkjeks-produksjon og bruk av medikamentfri behandling (IMM). Praksisen med IMM er ytterligere forbedret, med etablering av et eget ansvarlig team. Vår bruk av legemidler er ytterligere redusert. Antall merdbehandlinger med medikamenter er redusert ytterligere med 44 % fra 2017 til 2018 og i Midt-Norge er det utelukkende benyttet IMM metoder og ikke gjennomført en eneste badebehandling med medikament. Trenden fortsetter inn i 2019. SalMar har ikke benyttet førbaserte medikamenter med kitinhemmere mot lus verken i 2017 eller 2018, i tråd med konsernets strategi omkring denne omstridte produktgruppen.

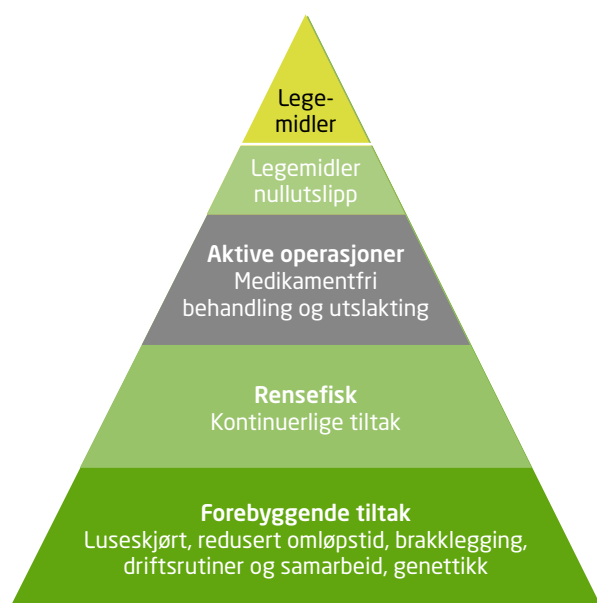
Andel observasjoner over lusegrense, %

Figur 3: Andel observasjoner over lusegrense i SalMar (antall lokalitetsuker med voksne holus over grense) ekskl. stamfisk

SalMar har i 2018 deltatt videre i uttestingen av «Nullutslipps-behandlinger» og resultatene er lovende. Dette innebærer gjennomføring av badebehandling med medikament i lukket enhet uten noen form for utslipp til miljøet rundt.

Hovedstrategien er å redusere antall behandlinger gjennom forebyggende tiltak som skjerming, omløpstid, brakklegging og biologisk bekjempelse ved egenprodusert rensefisk. Som konsekvens av økt håndtering i forbindelse med bekjempelse av lakselus har vi i 2018 også erfart økt dødelighet. I 2018 har

Figur 4: Visualisering av strategi mot lakselus

vi jobbet systematisk med tiltak for reduksjon av dødelighet. Vi har skjerpet risikovurderinger før og under behandling samt evaluering etter gjennomførte behandlinger. Fiskevelferd er i hovedfokus og nye arbeidsverktøy er utarbeidet for å bedre arbeidsprosessene.

Vi jobber fortsatt med konkrete forbedring av det tekniske utstyret slik at det blir mere skånsomt og sikrer velferden. Parallelt jobber vi med utvikling av gode verktøy (indikatorer) som bedre kan hjelpe oss å forutsi fiskens velferdsstatus, her er vi enda ikke i mål og arbeidet fortsetter inn i 2019.

Grønne tillatelser

Etter myndighetenes tildelingsrunde i 2013/2014 innehar SalMar per desember 2018 seksten «grønne» tillatelser totalt, herav 8 kjøpte «grønne B- tillatelser» og åtte «grønne konvertert» tillatelser. I de grønne tillatelsene stilles det andre grenser til lusenivå, antall medikamentelle behandlinger mot lus og et sterkere fokus på rømmingssikring. SalMar har i sine grønne tillatelser fokusert spesielt på bruk av rensefisk i form av oppdrettet rognkjeks for å kontrollere lus, samt bruk av en mer rømmingssikker merdkonstruksjon. Vi har også vektlagt deltagelse i et Overvåkningsprosjekt av laksefisk i lakseelver i Trøndelag, dette for å bidra til metodeutvikling og kunnskapsoppbygging innen sporing og kartlegging av rømt oppdrettsfisk i elver. Erfaringen fra driften på disse tillatelsene er så langt gode. Fokus i 2018 har vært på å få rensefisken og merdkonstruksjonen til å fungere optimalt sammen med bruk av luseskjørt. Det publiseres en egen årlig rapport som oppsummerer SalMars erfaringer og evaluering med drift av sine grønne tillatelser.

Samspill med ville dyr

SalMar legger stor vekt på å påvirke viltlevende dyr så lite som mulig, men enkelte ganger vil vår tilstedeværelse påvirke andre dyr. Her rapporterer vi på dødelighet av fugl og marine pattedyr som konsekvens av vår aktivitet.

Totalt antall interaksjoner delt på totalt antall lokaliteter fra januar til desember*

	Fugl		Marine pattedyr	
	Utsiktet dødelighet	Forsettlig avlivning	Utsiktet dødelighet	Forsettlig avlivning
2018	0,45	0,05	0	0
2017	0,43	0	0	0
2016	0,34	0	0	0

*Kalkulert etter metodikk i Global Salmon Initiative

Effektiv fôrutnyttelse

Fôret er, utenom fisken, den viktigste innsatsfaktoren i produksjonen. Fôrets næringsinnhold, konsistens og smak er viktig, men jobben med å fôre riktig slik at fôret utnyttes optimalt og gir fisken god helse fortjener minst like mye fokus. SalMar har satset stort på spesialisering av de som fôrer fisken. Effektiv fôrutnyttelse (biologisk fôrfaktor) er en av de sentrale måltallene som følges kontinuerlig. I 2018 har vi gjennomført samlinger og kompetanseheving spesielt rettet mot vårt personell som fôrer fisken. Ytterligere kompetanseheving og spredning av beste praksis innad i selskapet er målet.

Fôringen tilpasses fiskens appetitt i hver enkelt merd. Den overvåkes med undervannskamera, nyere teknologi som viser hvor i vannsøylen fisken oppholder seg, samt ved vektkontroller. Alt for å oppnå optimal fôring. Fordelene som oppnås ved riktig fôring er blant annet optimal vekst, lav fôrfaktor, reduserte utslipp til miljøet, god velferd, økt motstandskraft mot sykdom, lav dødelighet, mindre størrelsesvariasjon, økt slakteutbytte og bedre kvalitet på fiskekjøttet. Utstyret og fôret må være godt tilpasset, men kompetansen som er bygget opp rundt fôr og fôring i SalMar er vesentlig for de gode resultatene som oppnås. I løpet av 2018 har vi fortsatt satsingen på fôrsenter, der man fjernfôrer lokaliteten. Ved å samle kompetansen videreutvikler vi «kontrollrommet» og sørger for lettere iverksettelse av nye rutiner og kompetanseheving.

Systematisk overvåking av førets kvalitet

SalMar bruker et fullfôr som optimaliserer produksjonen og sikrer god fiskehelse. Det vil si et høyverdig laksefôr som sikrer god tilvekst, lav fôrfaktor og dekker fiskens ernæringsbehov. Det ble i 2018 brukt nærmere 190 000 tonn pelletert tørrfôr i SalMars laks- og ørretproduksjon. Det ble i tillegg brukt et mindre fôrvolum for egenproduksjon av rognkjeks.

I tillegg til å overvåke råvarene som benyttes følger SalMar også førenes næringsverdi, verifisert gjennom kjemisk innhold av fett, protein, fosfor og fiber i fôr fra både settefisk- og matfiskproduksjon. SalMar gjennomfører rutinemessig kontroll av førenes fysiske kvalitet ved mottak for å avdekke avvik (støv & knus, flyt og fettslipp)

Bærekraftig fôr

Fôret formuleres etter laksens behov for næringsstoffer, og råvarer blandes for å finne en optimal løsning for fiskehelse, veksteffektivitet, bærekraft og pris. Det benyttes ikke genmodifiserte råvarer i fôret, og det er ikke påvist genmodifiserte råvarer i fôr til oppdrettslaks i Norge.

Bruk av marine råvarer i fôr

Den norske havbruksnæringen bruker kun fiskemel og fiskeolje fra lovlig og regulerte fiskerier og den marine andelen i fôret i dag er ca. 20–33 %. SalMar krever at alle leverandører av fôr kjøper marine råvarer som er i henhold til IFFO RS (International Fish Meal and Fish Oil Responsible Supply Standard)¹ sin standard for bærekraft eller råvarer med MSC-sertifikat² eller tilsvarende, dette for å sikre at fiskeriene det er høstet fra er bærekraftige fiskerier. For 2018 var 99,3 % av det marine råstoffet hos våre hovedfôrleverandører fra sertifiserte fiskerier (IFFO RS standarden).

Lav avhengighet av ville fiskerier

Som bærekraftsmål for fôr velger vi her å presentere Fish Forage Dependency Ratio (FFDR). Den tallfester vår avhengighet av villfisk-fiskeriene som fôrvarer. Det gjør den ved å vurdere mengden levende fisk fra små pelagiske fiskerier som kreves for å produsere den mengden fiskemel eller fiskeolje som trengs for å produsere en enhet av oppdrettslaks. Det finnes begrensede mengder villfiskressurser i verden, jo lavere FFDR vi kan oppnå jo mer laks kan vi produsere på grunnlag av en begrenset marin råvaremengde. I tillegg overvåker og måler vi fôrfaktor kontinuerlig (mengde fôr som skal til for å produsere ett kg fisk).

ASC-standardens setter en grense på FFDR (fiskemel) < 1.2 og FFDR (fiskeolje) < 2.25 for at fôret skal ansees som bærekraftig. SalMar oppnådde i 2018 hhv 0,51 og 1,66 begge verdiene er langt under øvre grense satt i ASC-standardens.

De volummessig største marine råvarene i fôret hos vår hovedleverandør kom i 2018 fra sildeavskjær, kolmule, ansjos, hvitfiskavskjær og beinfisk. Totalt ble det av våre to største fôrleverandører benyttet hhv. 40 og 24 % biprodukter (avskjær og trimming), en andel som har gått betraktelig opp de siste

Fish Forage Dependency Ratio	2018	2017	2016
FFDR (fiskemel)- kg per kg produsert laks	0,51	0,59	0,5
FFDR (fiskeolje)- kg per kg produsert laks	1,66	1,60	2,07

* regnet ihht metodikk i ASC-standardens, gjennomsnitt for ett kg laks

årene. Fôrselskapenes egne bærekraftsrapporter dokumenterer mer om detaljene i dette.

Bruk av soyaråvarer i fôr

Vegetabiliske råvarer har blitt en viktig ingrediens i fiskefôr, i dag benyttes mellom 35–45 % vegetabiliske proteinråvarer i fôret. SalMar påvirker og krever av våre fôrleverandører at deres innkjøp av soya skal være bærekraftige råvarer som er sertifisert under ProTerra, RTRS eller tilsvarende miljøsertifisering. Det betyr at de ikke er dyrket i områder som trues av avskogning, og ikke er en genmodifisert råvare. Norsk havbruk kjøper i dag ca. 0,3 % av verdens soyaproduksjon. SalMars hovedleverandører av fôr i 2018, EWOS og Skretting, benyttet utelukkende ProTerra sertifisert soya, den strengeste sertifiseringen for å hjelpe bærekraftig dyrking av soya. Det har i løpet av 2018 blitt stilt spørsmål rundt etterfølgelse av regelverk i sertifiseringene. Dette blir tatt på alvor og undersøkelser ble iverksatt av våre fôrleverandører. DNV GL fant ingen brudd på leverandørvedtektene og heller ikke hold i at soya kjøpt av leverandører fra Brasil kom fra gårder som drev ulovlig avskogning. Arbeidet med å følge opp at regelverket i sertifiseringene faktisk holdes fortsetter, med fokus på å jobbe sammen med næringen i Brasil, sette krav til dem og følge opp for å gjøre soyanæringen mer bærekraftig. Fôrleverandørene deltar i tillegg i flere bærekrafts samarbeid, blant annet Round Table on Responsible Soy, ProTerra-nettverket, Roundtable on Sustainable Palm Oil, Aquaculture Stewardship Council, IFFOs Responsible Supply Standard og Global Salmon Initiative.

Lokalitetsmiljø

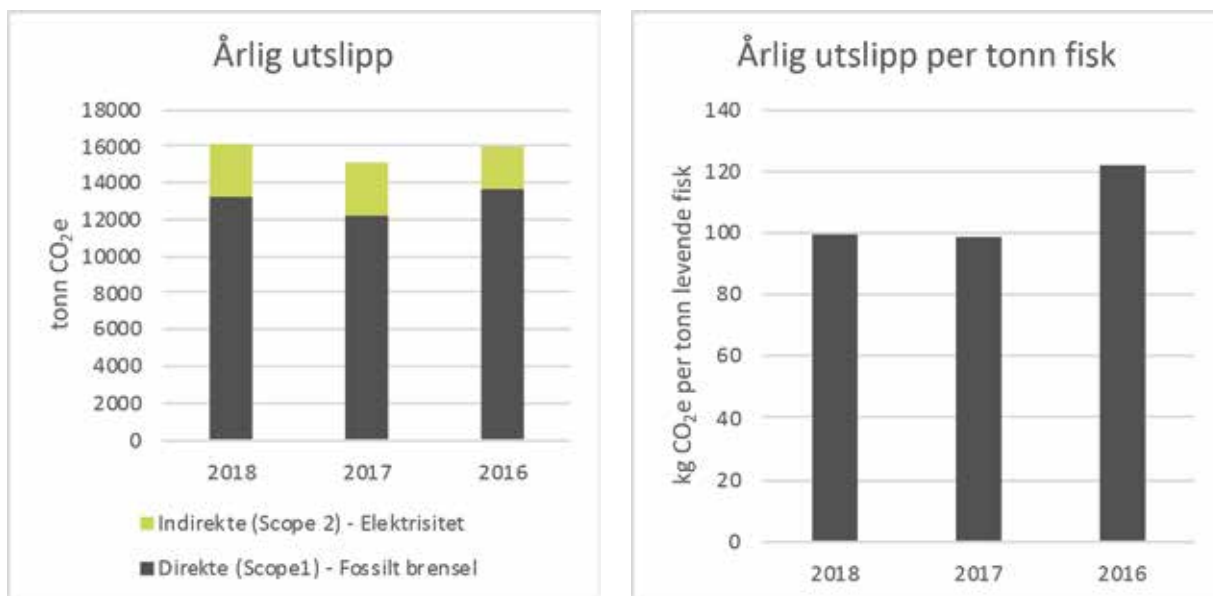
Bunnen under alle lokaliteter undersøkes regelmessig for å se om, og i hvilken grad, de nærmeste omgivelsene påvirkes av virksomheten. Vi jobber kontinuerlig med å finne optimale plasseringer av anleggene slik at målet om 100 % av lokaliteter i drift med tilstandene «Meget God» og «God» kan nås (≤ 2 i MOM-B-score). I 2018 oppnådde 85 % av lokalitetene i drift dette (82 % i 2017, 89 % i 2016). Siden vi kun hensyntar prøver tatt på maksimal produksjon vil det bli litt variasjon fra år til år. I 2018 har vi jobbet med flytting av enkelte lokaliteter, samt utvikling av metoder for bedre å kunne vurdere optimal bruk av lokaliteter. SalMars strategi om Havbasert oppdrett er også et ledd i en langsiktig strategi for å optimalisere lokalitetsmiljøet.

Samtlige lokaliteter hadde tilfredsstillende MOM-B-score³ før det ble satt ut ny fisk.

1 The Marine Ingredients Organisation <http://www.iffonet/>

2 Marine Stewardship Council <http://www.msc.org/>

3 MOM-B-undersøkelsen følger Norsk Standard NS9410. Vi bruker aktive lokaliteter i 2018, der prøver på maks. produksjon er tatt. Tilstanden blir gradert etter en skala fra 1 til 4.

Figur 4: Årlig totalt klimagassutslipp og årlig CO₂-utslipp per tonn levende vekt 2016-2018 (Scope 1 og 2).

I samarbeid med Sjømat Norge, andre oppdrettere og forskningsinstitusjoner overvåker SalMar større områder for å se om det er regionale effekter av oppdrettsvirksomheten. Av Havforskningsinstituttets siste Risikovurdering norsk fiskeoppdrett (2018) går det fram at utslipp av næringssalter ikke medfører risiko for eutrofiering langs norskekysten, men at dette kan være et problem i enkelte skjermede områder. SalMars anlegg er ikke i skjermede områder, men i stor grad plassert på åpne sjølokaliteter med svært gode strømforhold. Når lokaliteter plasseres (omsøkes plassert hos myndigheter) er dette en grundig prosess. Denne prosessen innebærer blant annet en avsjekk av eventuelle konflikter med verneområder, andre interessenter etc.

Utslipp av klimagasser

En livssyklusstudie utført av Sintef Fiskeri og havbruk og SIK (Institutet för Livsmedel och Bioteknik i Sverige), viser at lakseproduksjon er vesentlig mer klimavennlig enn produksjon av storfekjøtt og svin. Studien viste blant annet at produksjon av ett kg oppdrettslaks bidrar med halvparten så mye utslipp av CO₂-ekvivalenter som produksjon av ett kg svinekjøtt og cirka en syvdel av det ett kg storfekjøtt belaster naturen med.⁴

Klimaregnskapet viser en generell oversikt over selskapets klimagassutslipp, omregnet til CO₂-ekvivalenter, og er basert på innrapporterte data fra interne og eksterne systemer. SalMars energi- og klimaregnskap er utarbeidet av CEMAsys og analysen er basert på den anerkjente internasjonale GHG-protokollen. Utslippene som er tatt med er de hvor SalMar har operasjonell styringsmulighet og kan iverksette tiltak for å påvirke utslipp fremover. Den største kilden til utslipp fra næringa for øvrig er fôrproduksjonen, her viser vi til Fôrprodusentenes rapportering om mål og resultater. Tabell 4 viser SalMars energiforbruk og klimagassutslipp.

Klimagassintensiteten per tonn fisk er lik som 2017, mens vi ser en liten økning i det totale klimagassutslippet (+6,6 %), en økning som tilsvarer selskapets produksjonsøkningen i volum.

Totalt benyttet SalMar 5026 458 liter fossil brensel (197 TJ) og 132 378 MWh energi (477 TJ) i 2018.

SalMar har avtale med sin hovedleverandør av elektrisk kraft som garanterer at 39,3 GWh av levert strøm kommer fra 100 % fornybare kilder. I tillegg utnyttes spillvarme og lokale kraftkilder i flere av våre anlegg. Dette betyr at 81 % av forbrukt elektrisk kraft i 2018 er dekket av grønne sertifikater eller bruk av spillvarme.

Vannforbruk

Havbruk har generelt et meget lavt ferskvannbehov sammenlignet med mye annen matproduksjon. Fisken lever de største delene av livet i sjøvann og er der uavhengig av tilført ferskvann. SalMars ferskvannsforbruk kommer derfor hovedsakelig fra de landbaserte settefiskanleggene samt vår slakteri/videreforedlingsaktivitet.

	2018
Totalt vannforbruk (1000 m ³)	57 316
herav overflatevann	56 479
herav kommunalt vann	837

Kapittel 8 Bærekraftig smoltproduksjon forklarer noen av selskapets tiltak for å redusere vannforbruk. Overgang fra gjennomstrømningsanlegg til anlegg basert på resirkulerings-teknologi (RAS) er en del av strategien for å få ned ferskvannsforbruket i settefiskanleggene våre.

4 Kilde: Carbon footprint and energy use of Norwegian seafood products SFH80 A096068

Tabell 4 Energi og klimagassutslipp

		2018	2017	2016	2015	2014	2013
Energiforbruk							
Direkte (Scope 1) – Fossilt brensel	TJ	197	182	195	173	161	112
Indirekte (Scope 2) – Elektrisitet	TJ	477	454*	154	159	164	146
Total energiforbruk	TJ	674	636*	349	333	325	258
Klimagassutslipp (GHG)							
Direkte (Scope 1) – Fossilt brensel	tCO ₂ e	13 276	12 158	13 621	12 350	11 471	7 957
Indirekte (Scope 2) – Elektrisitet	tCO ₂ e	2 897	3 019	2 399	2 835	4 137	4 537
Totalt CO₂-utslipp (Scope 1 og 2)	tCO₂e	16 173	15 177	16 020	15 185	15 608	12 494
Oppstrøms aktivitet Scope 3 ⁵	tCO ₂ e	17 143	21 173	12 310	11 149	9 821	8 767
Intensiteter							
Energiintensitet	GJ/tonn levende fisk	4,2	4,13	2,65	2,14	2,02	1,96
Intensitet på klimagassutslipp	kgCO ₂ e / tonn levende fisk	99,5	99	122	98	97	95

* Økningen fra 2016 til 2017 skyldes metodeendring (Spillvarmeforbruk inkluderes fom 2017)

5 Inkluderer oppstrøms aktivitet vi har operasjonell kontroll over fra Scope 3: Utslipp knyttet til godstransport av levende fisk og eget personells arbeidsreiser

Avfall og resirkulering

Alle avdelinger i SalMar har en avfallsplan som angir hvilke mottaksanlegg som er godkjent for ulike typer avfall. Emballasje og brukte anleggsdeler som ringer, nøter og fortøyninger fra oppdrettsvirksomheten leveres til virksomheter som gjenbraker materialene.

6. Arbeidsoppgaven er ikke avsluttet før mottakeren er fornøyd

Lakseproduksjon er en samhandlingsprosess hvor de enkelte leddene er gjensidig avhengige av hverandre, og kundeforståelsen er viktig – både internt og eksternt. I dette kapittelet vil vi fokusere på SalMars leverandører, produkter og markeder. Trygg mat og økt foredlingsgrad er fokusområder for bærekraftig utvikling i SalMar. Begge temaene vil få en sentral plass i dette kapittelet.

Verdikjeden

Oppdrett av fisk er den delen av verdikjeden hvor SalMar har størst påvirkning på miljøet. Vårt arbeid for miljø og bærekraft vil derfor i hovedsak være fokusert på den biologiske produksjonen. SalMar produserer selv både rogn og settefisk, men var i 2018 fortsatt avhengig av å kjøpe deler av fiskematerialet. I tillegg til sterkt fokus på bærekraftig produksjon internt, stiller vi derfor krav til våre leverandører.

Den viktigste innsatsfaktoren, i tillegg til rogn og smolt, er fôret fisken spiser. De største leverandørene av fôr i 2018, EWOS og Ewos, utgir begge egne bærekraftsrapporter, og vi henviser EWOS og Skretting til disse for ytterligere informasjon. Et meget vesentlig bærekraftsaspekt knyttet til fôr i SalMar

er fordøyelighet og næringsverdi. Fôrets sammensetning skal bidra til effektiv utnyttelse av råvarene, god fiskevelferd, god vekst og dermed kortere produksjonstid i sjø og minimale utslipp til miljøet. I tillegg skal det bidra med høyt innhold av viktige fettsyrer og andre næringsstoffer i produktene.

Andre viktige leverandører av betydning for SalMars miljømessige fotavtrykk, er produsenter av utstyr, elektrisk kraft, kjemikalier og emballasje og utførere av service-, brønnbåt- og fiskehelsetjenester. Flere av leverandørene innenfor de nevnte gruppene deltar i utviklingsprosjekter for økt bærekraft sammen med SalMar.

Sertifiseringer

Nærhet til markeder og kunder er viktig for SalMar. Våre kunder er globale, og omfatter eksportører og importører av ulik størrelse, samt større foredlingsbedrifter og butikkjeder. Gjennom salg av produktene, har konsernet en kontaktflate i flere land og verdensdeler.

SalMar er sertifisert i henhold til følgende kunde- og tredjepartsstandards: Global G.A.P., Debio, ASC, Kosher, BRC, IFS, HACCP og MSC (for salgsleddet). Dette innebærer tett dialog med sertifiseringsorganer og kunder. Kravene og oppfølgingen i disse sertifiseringene kommer i tillegg til oppfølging fra myndigheter – og forvaltning. I 2018 ble det gjennomført 182 revisjoner av eksterne interessenter i SalMars virksomhet.

Tabellen viser oversikt over de sertifiseringer SalMar innehar.

Global GAP	Debio	ASC	Kosher	BRC	IFS	HACCP	MSC
Hele verdikjeden			Industri/foredlingsledd				Salgsledd

Miljøvennlig matproduksjon – Aquaculture Stewardship Council- standard (ASC)

Aquaculture Stewardship Council (ASC) er en uavhengig, internasjonal non-profit organisasjon som har opprettet verdens strengeste bærekraftsstandard. Standarden ble publisert juni 2012 og er utformet etter flere diskusjonsrunder kalt «Akvakultur dialogene». I disse dialogene deltok flere representanter fra oppdrettselskap, prosesseringsindustri, leverandører, supermarkedkjeder, uavhengige organisasjoner, statlige institusjoner og ulike forskningsmiljø fra hele verden

SalMar har en målsetting om til enhver tid å være leveringsdyktig på fisk fra ASC-sertifiserte anlegg og har ved utgangen av 2018 totalt 20 ASC-sertifisert matfisklokaliteter, dette utgjorde 31 % av våre aktive lokaliteter. Flere vil følge i 2019. Det betyr at vi har tilgang til ASC-sertifisert fisk fra et sort antall lokaliteter.

ASC standardens misjon er å løfte akvakultur et steg videre mot bærekraftig, miljømessig og sosial ansvarlig produksjon av laks. Dette gjøres ved bruk av effektive markeds mekanismer som skaper verdier på tvers av produksjonskjeden. Ved å velge ASC-sertifisert laks kan forbrukere være sikre på at de kjøper laks fra en ansvarlig oppdretter.

Med over 400 revisjonskriterier innenfor 7 ulike prinsipper er ASC-standard vanskelig å oppnå. Det kreves betydelige ressurser til dokumentasjon og rapportering både før, under og etter sertifisering. I løpet av året som gikk gjennomførte SalMar 23 ASC revisjoner, både førstegangsrevisjon og årlige revisjoner. I tillegg er SalMar AS sertifisert etter ASC's Chain of Custody. Åpenhet om resultater er en viktig del av standarden og dette kan leses om på vår hjemmeside www.salmar.no, samt på ASC's hjemmeside <http://www.asc-aqua.org>. Fra og med juni 2017 kom en ny og strengere versjon av ASC-standard, og revisjoner gjennomført i Salmar i etter dette har vist at vi har løftet oss ytterligere på veien mot å bli en av verdens mest bærekraftige matprodusenter.

Produkter

Lokal foredling gjør det mulig for SalMar å tilby et vidt spekter av førsteklasses ferske, frosne og økologiske lakseprodukter.

Laks og helse

Norsk laks inneholder en rekke næringsstoffer, som gjør den til en viktig bestanddel i et balansert kosthold. Norsk laks er en sunn og smakfull matvare. Det er trygt å spise laks, og laksen er blant vår mest undersøkte matvare.

Verdens Helseorganisasjon (WHO) har skrevet en grundig rapport om både helseeffekter og risiko ved å spise laks. Den konkluderer blant annet med at å spise fet fisk som laks, reduserer risiko for hjerte- og karsykdommer. Det er særlig fettprofilen i produktene med høyt innhold av omega-3-fettsyrene EPA og DHA, men også næringsstoffer som vitamin D og selen og lett fordøyelige proteiner som bidrar til denne helseeffekten. Rapporten advarer mot økt dødelighet om man spiser for lite sjømat. Den største utfordringen når det kommer til sjømatkonsum er fortsatt at befolkningen generelt får i seg for lite av de viktige næringsstoffene i fisk. Et laksemåltid i uken (ca. 150g) er vist å dekke kroppens anbefalt inntak av de sunne fettsyrene EPA/DHA.

Vitenskapskomiteen for Mattrygghet (VKM) kommer med anbefalinger til Mattilsynet. VKM konkluderer med at det er godt dokumentert at fet fisk beskytter mot hjerte- og karsykdom og virker positivt til utvikling av nervesystem hos foster og spebarn. De positive effektene sjømat i kostholdet gir, er langt større enn de potensielt negative effektene.

Helsedirektoratet gir kostholdsråd til den norske befolkningen. Andre land har tilsvarende instanser som gir råd for befolkningen. Helsedirektoratet anbefaler å ha et variert kosthold og fet fisk som laks er en viktig del av et variert og balansert kosthold.

Trygg mat

SalMars produksjon er underlagt norsk regelverk for matproduksjon og inspiseres jevnlig av Mattilsynet. I 2018 hadde vi totalt 82 besøk av Mattilsynet. I tillegg har konsernet en egen prøvetakingsplan, der både fôr og ferdige produkter analyseres og undersøkes for en rekke faktorer. Mattilsynets overvåking i regi av NIFES (Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning) viser at det er svært lite fremmedstoffer i oppdrettsfisk, og det ble ikke funnet noen prøver over fastsatte grenseverdier i sist publiserte rapporter for 2017 og 2018. Dersom man ønsker innsyn i næringsinnhold og status ift. fremmedstoffer og annet i norsk sjømat anbefales et besøk til Sjømatdata eller i Matvaretabellen⁶. Begge er offentlige databaser.

SalMar produserer sunn og smakfull mat som er lett å tilberede. SalMars produkter er basert på førsteklasses råvarer, og kvaliteten skal opprettholdes gjennom verdikjeden til laksen når kunden. Grundig opplæring i alle ledd og trening på prosedyrer er viktig for å opprettholde den høye kvaliteten på SalMars produkter. Produksjonen er lagt opp slik at krav fra ulike standarder og kunder ivaretas. Vi gjennomfører jevnlig interne revisjoner, og mottar både myndigheter, sertifiseringsbyrå og kunder for eksterne revisjoner og inspeksjoner. Trygg mat og regelverket som ivaretar dette tas på det største alvor.

I 2018 var det ingen avvik på regelverket vedrørende trygg mat.

Revisjon etter kunde- og tredjepartsstandarder er viktige for å dokumentere at produktene er trygge og sunne for forbruker og produsert i henhold til de krav og forventninger som stilles til moderne matproduksjon. I 2018 ble det foretatt 182 eksternrevisjoner av SalMars anlegg/avdelinger, dette er revisjoner fra myndigheter, kunder eller tredjeparts sertifiseringsbyråer. I tillegg er det gjennomført 85 internrevisjoner. Interne revisjoner er et viktig redskap ift å forebygge risiko. Det er utviklet bedriftsspesifikke sjekklister som ivaretar viktigste krav fra alle risikoområder og fra viktigste interessenter (kontrollmyndigheter, sertifiseringer, kunder og intern beste praksis).

SalMar har fastlagte rutiner for oppfølging av klager fra kundene, og konsernets kunder er gjort kjent med hvordan de skal gå frem dersom produktet de har kjøpt ikke svarer til forventningene. Alle produkter kan spores tilbake gjennom produksjonen, og et velfungerende team er klare til å ta imot eventuelle klager fra forbrukere. Saksbehandlingen dokumenteres i egen modul i kvalitetssystemet, og gir ledere oversikt over status til enhver tid.

Pre-rigor filet

SalMar leverer både fersk og frossen pre-rigor filet. SalMars satsing på pre rigor filet er en viktig strategi med tanke på bruk av energi, utslipp knyttet til transport, 100 % utnyttelse av råstoffet og utvikling av lokale arbeidsplasser.

Pre-rigor filetering betyr at fisken slaktes og fileteres samme dag, før fisken blir dødsstiv (rigor mortis). En slik prosess strategi muliggjør leveranse til markedet 2–6 dager tidligere enn det som har vært vanlig. Denne måten å håndtere fisken på gir en rekke fordeler:

- Ferskere fisk til kundene
- Faste konsistens av muskelen, bedre farge, mindre gaping og lavere drypptap
- Lenger holdbarhets tid i markedet
- Ikke behov for lagring og modning av fisk før filetering og beinfjerning

Mer om miljøgevinstene knyttet til SalMars satsing på pre-rigor filet i kapittel 8 *Fokuser på løsningen*.

Økologisk laks

SalMar er verdens største produsent av økologisk laks. Økologisk laks leveres året rundt, og produksjonen er integrert fra stamfisk og rogn til ferdiglede produkter. Lokal foredling gjør at vi kan levere et vidt spekter av førsteklasses ferske og frosne økologiske lakseprodukter. SalMar leverer både post- og pre-rigor økologisk laks. Høyt innhold av marine oljer gjør at denne laksen er en ekstra god kilde for EPA og DHA. Utviklingen har vært veldig positiv siden starten, og markedets etterspørsel etter økologisk laks er økende.

I 2009 ble SalMar sertifisert for oppdrett, prosessering og salg av økologisk laks, og i mars 2011 ble den første økologiske laksen fra SalMar slaktet. I dag har SalMar fem tillatelser for produksjon av økologisk laks, og den produseres av selskapet SalMar Farming AS. For at laks skal kunne regnes som økologisk, må den være produsert innenfor rammene av EU sine regulativer og være godkjent av DEBIO.

Sashimikvalitet

Siden 2011 har SalMar ASA produsert en finskåret fisk i sashimikvalitet. Hver enkelt laks som blir benyttet er håndplukket, og kun de beste beinfrie stykkene av laksen blir brukt. Etter tilskjæring blir fileten pakket innen 1–4 timer for å sikre maksimal friskhet og smak.

Målet er å tilby et lakseprodukt som beholder samme kvalitet og smak som den dagen den er fanget fram til den dagen holdbarheten går ut – vanligvis elleve dager. For å bevare denne kvaliteten, benyttes en unik pakke-, transport- og kjøleprosess. De fleste fiskeprodukter blir transportert i polystyren-kasser med is som er vanskelig og dyrt å sanere. Disse produktene blir imidlertid transportert i resirkulerte kartonger som er kjølt med tørris, noe som sikrer en optimal temperaturkontroll. Tørrisen fordampes langsomt, og kulden overføres direkte til produktet. Dette sikrer at produktet holder under 0 grader til det ligger i butikken din. For å hindre frostskafer er fisken beskyttet av et lag med kartong som hindrer at laksen kommer i kontakt med tørrisen. Etter hvert som tørrisen fordampes, holder laksen en konstant temperatur som bevarer friskheten.

⁶ <https://sjomatdata.nifes.no/#search/> og www.matvaretabellen.no
http://www.matportalen.no/matvaregrupper/tema/fisk_og_skalldyr/trygg_oppdrettsfisk-3

7. Alt vi gjør i dag skal gjøres bedre enn i går

Våre prosesser må utvikles og forbedres kontinuerlig for at selskapet skal nå sine mål.

En videre utvikling og vekst er tett knyttet til samarbeid med SalMars interessenter. I dette kapittelet vil fokus være på FoU-prosjekter og samarbeid med eksterne for økt bærekraft, og vi gir noen eksempler på dette arbeidet.

Nye transportløsninger

SalMar har som det første oppdrettsselskap testet frakt av laks sjøveien til kontinentet. Sammen Egil Ulvan rederi har man gjennomført et prøveprosjekt og transportert laks sjøveien fra øyregionen Hitra til Hirtshals på kontinentet med videre distribusjon til marked. 45-fots kjølecontainere ble lastet på Innovamar og mottatt av sluttkunde i Nederland og Tyskland. Prosjektet gav verdifulle svar. Selve båttransporten fungerte godt, så kvalitets- og logistikkmessig var prosjektet en suksess. Vi fikk konkrete erfaringer med praktiske forhold rundt lastbærere, tidsaspekt og kostnader. Utfordringene ligger i de økte kostnadene og helheten i logistikksystemet. Optimalisering av returlast/vareflyt, transportlengde på båttransport mm. er noen av de sentrale tingene som må optimaliseres for å få ned kostnaden.

SalMar jobber med flere nye transportprosjekter som kombinerer ulike transportmetoder. Nye partnerskap utvikles og i løpet av de kommende årene venter selskapet å realisere prosjekter som innebærer en kombinasjon av båt, bane og bil. Alt dette er del av en bærekraftstrategi.

Trygg trailertransport

Hver vinter opplever vi i Norge framkommelighetsproblemer og trafikkfarlige situasjoner på grunn av dårlig skodde vogntog. SalMar er opptatt av at de varene som vi produserer og leverer fra våre anlegg skal være trygge for forbrukerne, dette være

seg både matvaretrygghet og transport. Derfor har vi innført kontrolltiltak og rutiner.

Ansvar for teknisk kontroll av kjøretøyer i Norge har Statens Vegvesen, men som innkjøper av transporttjenester stiller SalMar krav til leverandører av disse tjenestene. For å kunne transportere laks fra våre produksjonsanlegg/ slakteri, eller fra de anlegg som vi samarbeider med må leverandøren av transporttjenesten undertegne en erklæring der de forplikter seg til å kjenne til og følge Statens Vegvesen sine tekniske krav for kjøretøy i Norge. Samt at de forplikter seg til å gjøre seg kjent med kjøreforholdene på den strekningen de skal kjøre.

SalMar deltar sammen med Statens vegvesen, transportkjøpere og andre samarbeidspartnere, i prosjektet «Trygg Trailer». Prosjektet skal bidra til bedre vinterutrustning på tunge kjøretøy og vil føre til større trygghet for alle som bruker vognnettet vårt. Konkret innebærer prosjektet opplæring fra Statens Vegvesen av våre folk i hvordan de kan sjekke at dekk og kjettinger er i orden, samt utdeling av nyttig informasjonsmateriell til bedriftens ansatte og sjåfører.

I tillegg gjør vårt personell en vurdering av om vogntog virker teknisk akseptabel og om sjåfør er «skikket» til å føre vogn-toget. Dersom man finner avvik blir nødvendige tiltak iverksatt. Alt dette for sikre en tryggere transport.

Forskning og utvikling

Havbruksnæringen i Norge har vært gjennom en fantastisk vekst og utvikling. SalMar er en viktig bidragsyter i utviklingen av næringen, og prioriterer utvikling av kunnskap innen konsernets virksomhetsområder høyt.

Dette gjør selskapet i et tett og godt samarbeid med offentlige myndigheter, utdannings-, FoU og industrimiljøer. Omfanget av engasjement innen FoU har vært stort innen et bredt felt av tematiske. SalMar har også i 2018 fortsatt sitt fokus på fiskevelferd og lusekontroll. Det er gjort store utviklingsprosjekter i videreforedlingsanlegget og mye fokus er lagt på optimalisering av fôring og fôringskontroll i sjø. Som tidligere prøver vi å bidra til at bransjens behov for generisk kunnskap skjer på best mulig måte og at fellesressursene settes i godt arbeid.

Kontaktflaten mot NTNU har generelt sett vært økende siste år, noe SalMar føler er naturlig. Forskningsprogrammet *Task Force lakselus* hos NTNU ble etablert i 2016 hvor SalMar var en av initiativtakerne. Dette er et samarbeid mellom NTNU og mange næringsaktører, hvor det settes utvidet fokus på luseproblematikken. Programmet er i 2018 godt i gang og SalMar deltar aktivt i flere av delprogrammene i denne satsingen. NTNU har etablert fem doktorgradstillinger. I tillegg vil hver doktorgradstilling knytte til seg mastergrad- og bachelorstudenter.

Etablering av professorater

SalMar er også i tett kontakt med Universitet i Tromsø (UIT) og har signert en samarbeidsavtale som innebærer utveksling av erfaringer og initiering av felles prosjekter. Blant annet arbeides det med etablering av et gaveprofessorat innen resirkulerings-teknologi (RAS) ved UiT, et samarbeid som innbefatter flere

næringsaktører. Vi er opptatt av å bidra til at det utdannes forskere også for tiden som kommer, og at de og studentene får godt innblikk i næringen slik at de kan bidra til utviklingen av havbruksnæringen.

SalMar ASA, i samarbeid med NTNU, har etablert et nytt professorat innen havbrukskybernetikk. Professoratet er en tverrfaglig satsing som kobler områdene teknisk kybernetikk, biologi og havbruk og skal fungere som kunnskapsbase og bindeledd mellom havbruksnæringen og academia. I tillegg til SalMar, er også Kongsberg Maritime en viktig samarbeidspartner i denne aktiviteten. Professoratet skal dessuten bidra til å rekruttere flere studenter til akvakulturfeltet, og på den måten sikre tilgang på høyt kvalifisert teknologisk kompetanse til næringen. Satsingen vil styrke NTNUs posisjon som et av de globalt ledende universitetene innen havbruk og havbruksteknologi. «Jeg er glad for at SalMar med dette tar et viktig samfunnsansvar for å utvikle havbruk til en mer fremtidsrettet og kunnskapsdrevet næring. Professoratet vil bygge bro mellom Norges ledende forsknings- og utdanningsmiljø innen kybernetikk og verdens fremste kompetansemiljø innen havbasert oppdrett av laks. Sammen skal vi bidra til utvikling av ny kunnskap og løsninger som sikrer bedre fiskevelferd, mer effektiv drift og økt bærekraft i havbruksnæringen», sier rektor ved NTNU, Gunnar Bovim.

Aktiv bruk av FoU-konsesjoner

SalMar har i en årrekke vært en aktiv partner mot ulike FoU-miljøer, blant annet gjennom partnerskap omkring drift av Forsknings- og Utviklingskonsesjoner. Omfanget og profesjonaliteten omkring viktige utviklingsoppgaver har økt, og er økende. SalMar er opptatt av å være en profesjonell men krevende partner, slik at resultater fra pågående forsøk er mest mulig relevante og at planer og protokoller tar hensyn til praktisk oppdrett. SalMar har dedikert personell som orga-

niserer og bistår FoU-miljøene i dette samarbeidet, samtidig som driftspersonell stadig blir mer erfarne omkring hvordan man best mulig sikrer forskningsresultater i en travel hverdag. Nærhet til forskningen, med anledning til innflytelse over både plan og fokusområder er viktige motivasjonskilder for SalMar. Vaksineutvikling, optimalisering av legemiddelbruk, fôring og ernæring og teknologiske utfordringer ved stordrift er eksempler på viktige områder for aktivitet.

Innovasjonsarbeid knyttet til fôr og fôring

Det har gjennom 2018 vært jobbet med å optimalisere utfôring ved våre produksjonslokaliteter. Vi har fortsatt stort fokus på optimalisere fôringen de første 12 ukene i sjø, og størst mulig fôrtilgjengelighet i denne perioden, noe som er viktig for å oppnå en frisk og robust fisk.

I 2018 har vi videreført vår satsing på fôringssenter, noe som innebærer at vi ved utgangen av året har tre fôringssenter som da fjernfôrer flere lokaliteter fra sine kontrollrom. Vi har et på Finnsnes, et på Fosen og et på Smøla.

Ordningen med fjernfôring har gitt økt fokus på fôring og vurderes som et godt miljøtiltak i forhold til at det gir god vekst, kort omløpsti og god MTB- og lokalitetsutnyttelse. Kompetansemessig gir det mulighet for økt fokus på de ansatte som utfører en av de viktigste kjerneoppgavene i SalMar. Å tilrettelegge deres tilgang på sanntids data og skreddersy optimale rapport- og sekunderingsverktøy er noe av det selskapet jobber med.

Økt satsing på genetikk

SalMar har et økende fokus på avl og genetikk gjennom «Raumastammen». På slutten av 2016 landet vi en ny samarbeidsavtale omkring vår økte fokus på genetikk, og har nå en styrket stab og struktur på dette strategisk viktige området. Her har vi et ekstra fokus på utvikling av robuste egenskaper i tillegg til generell motstandskraft og tilvekst. Endringen i fokus og innsats på dette området er et naturlig resultat av konsernets ønske om kontroll over verdikjeden og langsiktig sikring av vårt produkt og utvikling.

FoU – rømming av fisk

Samarbeid for villaksen

SalMar er opptatt av villaks og at det skal kunne være sameksistens mellom villaksnæringene og havbruksnæringene i de områder som SalMar har sin virksomhet. SalMar fortsetter sitt engasjement i flere prosjekter for å overvåke innslaget av rømt fisk i elvene. Det største av disse prosjektene har til hensikt å overvåke situasjonen for villaksen og registrere rømt oppdrettslaks i elvene Orkla, Gaula, Nidelva, Stjørdalselva, Verdalselva og Skauga. Partnere i prosjektet er organisasjonen Elvene rundt Trondheimsfjorden og SalMar, mens Veterinærinstituttet har prosjektledelsen. Materialet som samles inn stilles til disposisjon for Norsk Institutt for Naturforskning (NINA), Miljødirektoratet og Fylkesmennenes Miljøvern- og forvaltningsavdelinger. Skjellprøver fra all fangst i elvene sendes til analyse hos Veterinærinstituttet, og resultatene kunngjøres fortløpende via SMS og på nettet. Dersom det påvises stort innslag av oppdrettslaks i gytebestanden, skal prosjektet i samarbeid med forvaltninga vurdere om det er mulig å iverksette tiltak. Som tabellen under viser, er det dokumentert lave nivå av oppdrettsfisk (0,5 % i 2018) i de undersøkte elvene.

Tabell 5. Resultater fra fangstsesongen 2011–2018 i elvene i ERT⁷. Prosentfordeling andel av fangst prøvetatt og andel klassifisert som oppdrett, basert på skjellanalyse

År	Andel av fangst i perioden som er prøvetatt	Andel klassifisert som oppdrettslaks, snitt totalt
2018	41,0 %	0,5 %*
2017	39,3 %	0,2 %
2016	41,1 %	0,3 %
2015	39,3 %	0,6 %
2014	34,3 %	1,0 %
2013	46,2 %	1,6 %
2012	48,9 %	0,4 %

* De enkelt elvene med høyest innslag var Gaula og Skauga 1,0 % og Orkla med 0,6 % (2 stk). Nidelva, Stjørdalselva og Verdalselva hadde 0 registrerte.

I Troms gjennom Dyrøysseminar/Nordavind Utvikling har vi et «Samarbeidsprosjekt villaksnæring» som har følgende elver som deltakere: Vardnesvassdraget, Tennelva, Ånderdalsvassdraget, Grasmyrvassdraget og Salangsvassdraget. I løpet av 2018 utvides prosjektet med flere vassdrag i Troms. Prosjektet har til hensikt å få oversikt over tilstanden i elvene samt gjøre tiltak som øker mengden villaks. I tillegg til dette har vi utstrakt samarbeid med Laukhelle Lakselv på Senja for overvåkning og beredskap, og det samme for Målselv.

For rådgivning og praktiske tiltak opp mot villaks så har vi også et samarbeid med NINA, Ferskvannsbiolegen og Skandinavisk Miljøundersøkelser AS.

SalMar sammen med Sjømat Norge og andre næringsaktører operasjonaliserer sporing av rømt oppdrettslaks. Dette gjøres ved bruk av en kombinasjon av metodene geoelement (avsetning i fiskekjell) og DNA (foreldre fiskens DNA spores). Selskapet som skal organisere og finansiere sporingen er stiftet

7 «Samarbeidsprosjekt Elvene Rundt Trondheimsfjorden og SalMar ASA». www.vetinst.no

og det jobbes nå inn mot myndigheter for å bygge nødvendige rammer rundt ordningen. Med dette skal man klare å spore rømt oppdrettslaks tilbake til eier, noe man har jobbet for i flere år.

«Oppdrettsnæringens sammenslutning for utfisking av rømt oppdrettsfisk» (OURO) er en lovpålagt sammenslutning som skal redusere genetisk påvirkning fra akvakultur på villfisk, ved utfisking av rømt oppdrettsfisk i elver der innslaget er uakseptabelt. Sammenslutningen ble iverksatt 2015 og har gjennomført målrettede tiltak i hhv 63 og 52 elver i 2018 og 2017. Havbruksnæringen betaler tiltakene. (<http://utfisking.no>)

Plastforsøpling

Marin forsøpling, og spesielt plastforurensning er et stort, av mange beskrevet som det raskest voksende miljøproblemet etter klimaendringene. SalMar anerkjenner dette og vil bidra til å redusere plastforsøpling av havet. Først og fremst gjennom ytterligere forbedring av egen avfallshåndtering og ved sørge for at eventuelle utslipp av mikroplast fra egen virksomhet reduseres, men også gjennom engasjement i generell opprydning langs kysten.

SalMar arbeider med flere tiltak for å redusere mengden plast-avfall:

- Vi sørger for resirkulering av utrangert plastutstyr ved å levere til etablerte returordninger og innsamling av annet avfall til kommunale søppelordninger.
- Bidra til mer gjenbruk og reduksjon av spesielt plastmaterialer. Her gjør vi forbedringer i materialet rundt produktene, samt økt bruk av gjenbrukskasser. Se kap. 8
- Vi støtter tiltak som bidrar til økt kunnskap om forekomst og konsekvenser av mikro- og nanoplast i havet (for eksempel fra utfôringsutstyr i havbruk).

- Vi bidrar til strandrydding /innsamling av plast gjennom finansiering, utlån av båter under oppryddingsaksjoner, samt egen deltagelse.
- Vi samarbeider med Sjømat Norge og andre på initiativ for å redusere marin forsøpling og plast spesifikt

I tillegg overvåker SalMar situasjonen ift matvaretrygghet for våre produkter nøye. Vi støtter pågående forskningsarbeid om nanoplastens påvirkning og deltar i kunnskapsoppbygning rundt dette.

Landstrøm og elektrifisering av oppdrettsnæringen SalMar jobber for en mer miljøvennlig oppdrettsnæring og har satt seg mål om å bli et mer energieffektivt oppdrettsselskap, bruk av landstrøm på sjølokalitetene og elektrifisering av båter er eksempler på to av prosjektene vi jobber med.

SalMar Farming har de siste årene hatt pågående et prosjekt for å få landstrøm til flere av våre sjølokaliteter og nå har 22 lokaliteter fått lagt sjøkabler som knytter dem til landstrøm. Dette har innebært en stor reduksjon i dieselforbruk. I tillegg til mindre utslipp til miljøet er dette et viktig tiltak ift HMS for de ansatte og reduksjon av støy fra dieselaggregat.

Salmar Farming tok i 2016 i bruk verdens første helelektriske arbeidsbåt for havbruksnæringen, Elfrida. Det er en 13,5 meter lange katamaran som er bygd på Frøya av Ørnli Slipp. Siemens har levert det batterielektriske anlegget, basert på mange års erfaring med hybride offshorefartøy og elektriske ferger. Arbeidsbåten benyttes i dag på en av våre lokaliteter, Kattholmen, og er et fartøy som utvider bruksområdene for elektrifiserte fartøy.

SINTEF ACE, AquaCulture Engineering, ble etablert i 2006 og administrerer 3 FoU-konsesjoner på vegne av Sintef Ocean. I april 2009 signerte SINTEF ACE og SalMar en samarbeids- og driftsavtale. Avtalen innebærer at SalMar Farming AS står for den kommersielle driften av konsesjonene i tilknytning til egne lokaliteter.

SINTEF ACE fokuserer på hovedutfordringene i havbruksnæringen, f.eks. lus, rømming, HMS, utslipp, ved å forene forskningsinstitusjoner, leverandører og produsenter gjennom storskala prosjekter med hovedmål å utvikle og teste ny havbruksteknologi. Brukerne er gjerne nasjonale og internasjonale forskere og andre som vil gjøre praktiske forsøk og tester under mest mulig realistiske og kontrollerte forhold.

8. Fokuser på løsningen

Alle ansatte har ansvar for å komme med innspill til løsninger dersom man står overfor en utfordring. Alle utfordringer representerer en mulighet for fremgang. I dette kapittelet har vi trukket fram en del eksempler på interne utviklingsprosjekter.

Økt bærekraft gjennom økt videreforedling
SalMar har en uttalt målsetning om høy bearbeidingsgrad, gjennom økt produksjon av filet fremfor helfisk. Slakting og bearbeiding har helt siden SalMar ble stiftet i 1991 vært en sentral del av SalMar-konsernets strategi og selskapet har jevnt økt mengde bearbejdede produkter. Dette innebærer redusert transport – og energiforbruk, økt mulighet for videre verdiskaping og sysselsetting i Norge – alt dette bidrar til økt bærekraft.

Et av verdens mest innovative og kostnadseffektive anlegg for ilandføring, slakt og bearbeiding av laks, InnovaMar, ble bygd og tatt i bruk i 2011. Anlegget er på 17 500 kvadratmeter, er lokalisert på Frøya i Midt-Norge og rommer også SalMars hovedkontor. Gjennom SalMars deleierskap i Vikenco AS fasiliteter SalMar slakting av fisk fra sørlige deler av Midt-Norge og Møre & Romsdal.

2018 har vært preget av høy aktivitet og InnovaMar satte verdensrekord for en enkeltmåned med et slaktevolum på 17 000

tonn i juli. En betydelig andel går til videre bearbeiding før det sendes til kunder og konsumenter over hele verden. Totalt på Vikenco og InnovaMar ble det produsert i overkant av 42 000 tonn bearbejdede produkter målt i produktvekt.

I 2018 ble det vedtatt bygging av nytt slakteri og foredlingsanlegg i Nord-Norge, InnovaNor, som skal ligge i Lenvik kommune på Senja. Dette anlegget skal håndtere og utnytte det økte volumet i vårt nordlige segment og er et betydelig skritt for å styrke denne regionen som en viktig industriell motor i selskapets utvikling. Oppstart av byggearbeidene vil skje sommeren 2019 og anlegget vil bli tatt i bruk første halvår 2021.

Online produksjon av pre-rigor filet

InnovaMar består av to avdelinger (slakteri og videreforedling), og det er lagt mye ressurser i å utfordre tradisjonelle løsninger. Innovativ teknologi i produksjonen både øker kvaliteten på sluttproduktet, reduserer kostnadene og forbedrer arbeidsmiljøet for de ansatte.

	2018	2017	2016	2015
Menge bearbejdede produkter (1000 tonn produktvekt)	42,4	44,9	36,9	31,9

Ferdig produkt produseres online som pre-rigor vare, noe som innebærer store innsparinger i form av redusert behov for håndtering og innsatsfaktorer. Ved online produksjon unngår man å lagre hel fisk i containere med is/slush på kjølerom i 2–6 dager, og behovet for arbeidskraft og truck for intern håndtering og transport av disse reduseres. Produktet oppbevares kun i produksjonssoner i den tiden det tar å prosessere ferdig produkt fra hel fisk. Slik unngår man oppvarming av råstoff som i utgangspunktet er nedkjølt fra slakteriet, og sparer ytterligere bruk av is for å få temperaturen på ferdig vare ned til ønsket nivå (2 °C). I tillegg til miljøgevinster, gir online produksjon av pre-rigor fileten også gevinster med hensyn på økt ferskhet og best mulig utbytte av råstoffet. SalMar har som mål å produsere så mye som mulig av laksen som pre-rigor fileten.

Full utnyttelse av alt råstoff og reduserte utslipp

Ved eksport av pre-rigor fileten i stedet for hel fisk sparer man inn cirka 40 % av vekten og dermed transportbehovet. Økt bearbeiding innebærer dermed færre trailere på vegene og mindre utslipp. Siden det skjæres fileten før utsendelse til markedet, sikrer vi etterlevelse av prinsippet om rett kvalitet til riktig kunde. Den andelen av filetene som nedgraderes på grunn av kvalitetslyter vil håndteres internt til formålstjenlige «B-produkter».

Biprodukter (hode, ryggbein, avskjær) blir fullt ut utnyttet. Alt avskjær fra produksjon av fileten ved SalMars anlegg, InnovaMar på Frøya og Vikenco i Aukra, går til videre bearbeiding hos Nutrimar, slik at utnyttelsen av råstoffet er 100 %. Fra Innovamar går

råstoffet direkte over til Nutrimars fabrikk via interne bånd/rør-systemer. Dette sikrer høy grad av ferskhet og utbytte for foredling av dette råstoffet, og behov for innsatsfaktorer med hensyn til transport og håndtering av råstoffet er så å si fraværende.

Nutrimar AS ble opprettet i 2007 med utgangspunkt i å ta bedre vare på restråstoffet fra Salmar AS. Tradisjonelt ble mye av restråstoffet fra lakseslakteriene blitt syretilsatt og solgt som lavverdi ensilasje.

I dag tar Nutrimar imot og foredler 100 % av alt råstoff som kommer fra Innovamar, i tillegg tar de imot alt råstoff fra slakteriet på Vikenco.

Råstoffet består av dagsfersk Innmat, Hoder, Rygger og avskjær fra slakteri og foredling. Produktene som lages i dag er Olje, Proteinkonsentrat og Mel. Alle produktene selges inn til fôrmarkederne som fôringredienser, blant annet til fiskefôr og petfood.

Nutrimar har renover og forbedret produksjonsanlegget i løpet av 2017. Oppgradert produksjonsanlegg vil legge til rette for produksjon av enda mer høyverdige oljer og proteiner til både mat og dyrefôr.

For mer info se: www.nutrimar.no

Reduksjon av matsvinn og emballasje

SalMar går foran i utvikling med et stort fokus på reduksjon av matsvinn gjennom utvikling av bedre løsninger for pakking og emballasje. Vi deltar i nasjonale og internasjonale prosjekter som har som mål å utvikle og implementer nye løsninger for effektiv og kvalitetsbevarende produksjon, emballering og distribusjon. Alt dette er et ledd i å øke bærekraft gjennom redusert miljøbelastning relatert til matsvinn, materialforbruk og transport i verdikjeden.

Produktutvikling og nye emballaseløsninger

Vi har hatt fokus på å utvikle emballaseløsningene videre, med overgang til mer miljøvennlig materialbruk, gjenbruk av materialer og tilføring av andre ønskede egenskaper. En diversifisering fra den tradisjonelle bruken av isoporeemballasje.

SalMar jobber aktivt for å øke andelen av produkter som transporteres i gjenbrukskasser. Pr i dag pakkes en vesentlig andel av SalMars ferdige produkter av pre-rigor i slike kasser. Dette gir innsparing i form av redusert behov for is samt sanering av polystyren-kasser tilsvarende 170 000 ordinære kasser pr. år. Kassene er uten lokk og inngår i et omløp som innebærer retur fra kunde via vask/desinfeksjon før kassen kommer tilbake og er klar for ny bruk.

På en stor del av vår filetproduksjon har vi fjernet bruken av is og gått over til bruk av tørris produsert av gass fra gjødselproduksjon. Å fjerne isen betyr en reduksjon av vekt og volum, og dermed også reduksjon av utslipp i forbindelse med transport av produktene.

Til en del av våre ferdigvarer har vi utviklet ny plastemballasje. Ved å ta i bruk en nyutviklet tynnere plastfilm har vi redusert vårt emballasje plastforbruk med 31 tonn. Vi fortsetter arbeidet med utvikling av nye bedre materialer og teknologi for optimale emballaseløsninger. Gjenbrukskasser, forsendelser uten is og pakketeknologi som gir full sikkerhet bakteriologisk er i fokus.

Holdbarhets - og kvalitetsfokus

Nye forbedret løsninger som muliggjør lengre holdbarhet på produktene er viktig. I 2018 har vi fortsatt en økt bruk av holdbarhetsindikatoren Keep- It® på våre produkter. Dette er en indikator som fortløpende viser temperatur og gjenstående holdbarhet på produktet. Et hjelpemiddel som skjerper alle ledd i verdikjeden (fra fabrikk til kunde) – og derigjennom vil hjelpe til å øke holdbarhet på produktet og redusere matsvinn.

Vi jobber nå videre i nye prosjekter som har som mål å visualisere kvaliteten på produktet i pakken med nye teknologiske løsninger. Målet er å kunne dokumentere flere kvalitetsattributter gjennom enkle teknologiske løsninger. Her deltar vi i et stort internasjonalt EU-prosjekt som eneste havbruksaktør.

Bærekraftig smoltproduksjon

SalMar har i 2018 syv settefiskanlegg for laksefisk, der de største er

SalMar Settefisk avd. Senja. Anlegget i Tranøy kommune ble ferdigstilt og nyåpnet våren 2017. Anlegget er et av de mest moderne i verden og har en tillatelse til 1500 tonn fôrforbruk og en kapasitet på ca. 17.000 m³ vann. Anlegget er meget sentralt i SalMar sin satsing for å bli selvforsynt med smolt i Troms og Finnmark.

SalMar Settefisk avd. Follafooss ble etablert i 1985. Gjennom årene har produksjonsanlegget gjennomgått en betydelig produksjonsutvidelse og modernisering. I dag framstår lokaliteten som et topp moderne produksjonsanlegg med produksjonstillatelse på 2400 tonn fôr og 20 mill smolt pr år. Videre utvidelse er planlagt ferdigstilt i 2019. Utnyttelse av alternative energiresurser er sentralt for anlegget.

Det investeres mye i å gjøre smoltproduksjonen så bærekraftig som mulig, her finner du noen av de fokusområdene SalMar Settefisk jobber med.

Fokus på overlevelse

God og levedyktig smolt en av de viktigste forutsetningene for gode prestasjonsresultater i sjøen og for god kvalitet på sluttproduktet. SalMar har som mål at overlevelsen i sjø skal være over 95 % fra utsett til slakt. Smolten fra anleggene leveres til SalMars egne oppdrettsanlegg, og et av målekriteriene er fiskens prestasjoner i sjø, ikke minst med tanke på overlevelse. Settefiskanleggene måles etter smoltens overlevelse i sjø 90 dager etter utsett, for de siste smoltgenerasjonene har vi oppnådd 94,3 (17G) 96,7 % (16G), og 97,5 % (15-G). 0-åringen i 2018 G har oppnådd en overlevelse på 99,2 %.

For å klare dette målet arbeider en i SalMars settefiskanlegg systematisk med smoltkvalitet. Det rettes spesielt fokus på stabil og god vannkvalitet, godt karmiljø for fisken, optimale oksygenforhold, gode sorteringsrutiner, temperaturkontroll og generell fiskehelse. Som et ledd i dette arbeidet er det ansatt en egen produksjonsbiolog som har sterkt fokus på fiskvelferd og samarbeid med interne og eksterne samarbeidspartnere.

Resirkuleringsteknologi sparer vannforbruk

Alle våre nyere smoltanlegg er bygd med resirkuleringsteknologi (RAS) med ca. 97 % rensing og gjenbruk av produksjonsvannet. Det betyr at et RAS-anlegg med kapasitet på ca. 15 mill smolt benytter like lite vann som et standard gjennomstrømningsanlegg med en produksjon på ca. 1 mill smolt, vannforbruket er dermed redusert med mere enn 10-gangen enn hva som var vanlig tidligere. I dag er ca. 62 % av biomassen til Salmar produsert i anlegg med RAS. Siden all ny kapasitet bygges med denne teknologien vil vannforbruk/produsert volum minske fremover.

Fordi resirkuleringsteknologien gir stor produksjon med lite bruk av vann, har man unike muligheter for å kontrollere og styre vannkvaliteten. Ikke minst med tanke på optimalisering av vanntemperaturen uten bruk av store mengder energi til oppvarming. RAS-anlegg er et viktig ledd i å redusere selskapets vann- og energiforbruk.

Utnyttelse av lokale energi - og vannressurser

Som et ledd i god energiutnyttelse benytter vi om mulig lokale vannenergiressurser. På to av våre settefiskanlegg har vi slike løsninger. Follafooss, vårt største settefiskanlegg beliggende i Verran kommune, utnytter spillvarmen fra tremassefabrikken MM Karton FollaCell AS som ligger like ved anlegget. Avløpsvannet fra tremassefabrikken varmeveksles mot SalMars anlegg og totalt utvinnes om lag 20 mill kWh energi noe som reduserer strømforbruket tilsvarende.

Produksjonsvannet til settefiskanlegget hentes fra Follafooss kraftverk. Det er installert kraftturbin i forsyningsledningen til settefiskanlegget. Dette betyr at det hentes ut inntil 1,5 MW el-energi fra vannforsyningen forut for at vannet brukes til fiskeproduksjon.

Kjørsvikbugen, vårt settefiskanlegg i Aure kommune, benytter kjølevann fra metanolproduksjonen til Statoil på Tjeldbergodden. 20 m³ med 18 graders vann fra metanolproduksjonen utnyttes til oppvarming av SalMars anlegg, dette gir ca. 48 mill kWh energi per år.

Utnyttelse av slam som ressurs

Det er rensekraft til avløpsvannet fra settefiskeproduksjonen og anleggene har etablert ulike prosesser for å kunne utnytte slammet som ressurs.

Ved Senja Settefisk er det etablert et topp moderne tørkingsanlegg slik at alt slam fra anlegget tørkes til 95 % tørrstoff. Det leveres videre til ekstern aktør som benytter det i produksjon av

jordforbedringsmiddel, som vi kan finne igjen som kommersielle produkter i detaljhandelen.

Ved Follafooss sedimenteres slammet før hovedmengden av slammet leveres videre til biogassproduksjon. I tillegg leveres fortsatt noe til ekstern aktør som hygeniserer slammet ved å blande det inn husdyrgjødsel. Dette blir da benyttet til spredning på mark som jordforbedringsmiddel/gjødsel.

Ved Rauma Eik er det i 2018 også etablert rensing av avløpsvann. Slam leveres videre til renovasjonsselskap som benytter det i kompostproduksjon.

Rømming

Det er nulltoleranse for rømming fra settefiskanleggene i SalMar. I løpet av 2018 har vi ikke hatt noen tilfeller av rømming. Fokuset ligger på å ha teknisk oppdaterte anlegg med god sekundærsikring i henhold til gjeldende forskrifter.

Produksjon av egen rensefisk

SalMar satser på utstrakt bruk av rensefisk for å kontrollere nivået av lus på laksen. Fra SalMars anlegg ved Langstein i Trondheimsfjorden produseres rognkjeks til utsett på våre sjølokaliteter. Basert på gode erfaringer så langt vil satsningen på rensefisk fortsette. Det er også inngått samarbeidsavtaler for leieproduksjon av berggylt med Havlandet Marin Yngel, dette gir oss ytterligere et verktøy i kampen mot lakselus, spesielt i den varme årstiden. Som ledd i å sikre bedre fiskehelse og forbedre fiskevelferden til rognkjeksen blir all fisken vaksinert før utsett.

SalMar rapporterer årlig om vårt ansvar- og bærekraftsarbeid med utgangspunkt i retningslinjer fra den internasjonale rapporteringsorganisasjonen Global Reporting Initiative (GRI). Rapporteringen skjer gjennom denne rapporten, SalMars årsrapport og annen informasjon publisert på våre nettsider.

Bærekraftsrapporteringen for 2018 inkluderer data for en rekke «Disclosures» fra GRIs retningslinjer, alle Core-elementer er med samt en del andre. En oversikt over hvilke indikatorer som er dekket er gitt i tabellen nedenfor. Rapporten er ikke eksternt evaluert.

Rapportens innhold sett ift. GRI- indeks

General Disclosures (GRI 102)			Avvik fra GRI-krav
Organisasjonsprofil			
102-1	Navn på selskapet	Salmar ASA	
102-2	Aktiviteter, merkevarer, produkter og tjenester	Oppdrett av atlantisk laks, konvensjonell og økologisk, samt regnbueørret.	
102-3	Lokalisering av selskapets hovedkontor	Kverva, 7266 Kverva, Norge	
102-4	Antall land der organisasjonen har virksomhet og navn på land med viktig virksomhet eller land som er særlig relevant for bærekraftsspørsmålene som dekkes i rapporten	Side 3 og 14	
102-5	Eierskaps- og selskapsform	Salmar ASA er et allmennaksjeselskap som er registrert ved Oslo Børs. For videre informasjon, se årsrapporten for 2017.	
102-6	Markeder som dekkes	Side 14 Årsrapporten, note 23 til konsernets regnskap.	
102-7	Bedriftens størrelse	Side 3, 15–16 og Årsrapporten side 4–7	
102-8	Informasjon om ansatte og andre arbeidere	Side 23–24	delvis
102-9	Virksomhetens leverandørkjede	Side 35	
102-10	Vesentlige endringer i størrelse, struktur, eierskap og leverandørkjede som fant sted i løpet av rapporteringsperioden	Side 12–15 og 42–44 Årsrapporten side 18–20 og 44–45	
102-11	Føre-var-prinsippet	Side 18–20	
102-12	Eksterne initiativ	Side 6–7 og 35–36	
102-13	Medlemskap i bransjeforeninger og/eller nasjonale / internasjonale interesseorganisasjoner	Sjømat Norge, Næringslivets hovedorganisasjon (NHO), OrAqua – Organic Aquaculture, Federation of European Aquaculture Producers (FEAP),	
Strategi			
102-14	Uttalelser fra øverste beslutningstaker i organisasjonen	Side 6–7	
Etikk og integritet			
102-16	Verdier, prinsipper, standard og normer for oppførsel	Side 23–24 og www.salmar.no – Om eierstyring og ledelse	
Styresett			
102-18	Styringsstruktur	Side 17 og årsrapport side 29–37	
102-19	Delegert autoritet	Side 17	
102-20	Ledernivå ansvarlig for rapportering på økonomi, miljø og sosiale tema	Side 17	
Interessent engasjement			
102-40	Liste over interessentgrupper	Side 21	
102-41	Kollektive lønnsavtaler - Andel ansatte omfattet av dette	85,5 % av de ansatte	
102-42	Identifisere og velge interessentgrupper	Side 21	

102-43	Tilnærming til interesent engasjement	Side 21	
102-44	Hovedtema og bekymringer som kommer frem	Side 21	delvis
Rapporteringspraksis			
102-45	Enheter inkludert i de konsoliderte økonomiske regnskapene	Side 4 og Årsrapport Årsrapporten, note 6 til konsernets regnskap side 79	
102-46	Definere rapportinnhold og rammer for tema	Side 20–21	
102-47	Liste over materielle tema	Side 21	
102-48	«Restatement» av informasjon	Ikke aktuelt	
102-49	Endringer i rapporteringen	Side 4, ingen	
102-50	Rapporteringperiode	Side 4	
102-51	Dato for sist tilgjengelige rapport	2017	
102-52	Rapporteringssyklus	Årlig	
102-53	Kontaktpunkt for spørsmål om rapporten	Side 4	
102-54	«Claims of» rapportering i overensstemmelse med GRI Standard	Side 48	
102-55	GRI innholds Indeks	Side 48–49	
102-56	Ekstern bekreftelse	Side 48	
Ledelse tilnærming (GRI 103)			
103-1	Forklaring av materielle tema og dets rammer	Side 28–30	delvis
103-2	Ledelsestilnærming og dets delkomponenter	Side 22–32, Årsrapport side 27–29	delvis
103-3	Evaluerer av ledelsestilnærming	Side 22–32, Årsrapport side 27–29	delvis
Miljømessige tema (GRI 300)			
301	Materialbruk	Side 34–35	
302-1	Organisasjonens energiforbruk	Side 30–32	delvis
302-3	Energiintensitet	Side 32–34	
302-4	Reduksjon av energiforbruk	Side 32–34, og side 44–45	delvis
303-1	Forbruk av vann	Side 32 og side 44–45	delvis
303-3	Resirkulert og rebrukt vann	Side 44–45	delvis
305-1	Direkte (SCOPE 1) utslipp av drivhusgasser	Side 32–34	
305-2	Indirekte (SCOPE 2) utslipp av drivhusgasser	Side 32–34	
305-3	Andre indirekte (SCOPE 3) utslipp av klimagasser	Side 32–34	
305-4	Intensitet drivhusgasser	Side 32–34	
305-5	Reduksjon av utslipp av drivhusgasser	Side 32–34	delvis
306-3	Vesentlige utslipp (rømming av fisk)	Side 26	
Sosiale tema (GRI 400)			
403-1	Total arbeidsstyrke som er omfattet av formelt HMS-arbeid	Side 23–24	delvis
403-2	Skader, yrkessykdommer, tapt arbeidstid og dødsfall	Side 23–24	delvis
404-2	Program for utvikling av ferdigheter og livslang læring	Side 24	delvis
404-3	Regelmessig vurdering av ytelse og karrieremuligheter	Side 24	delvis
Samfunn			
205-3	Bekreftede tilfeller av korrupsjon og iverksatte tiltak	Side 25, Årsrapport side 30	delvis
Kunders helse og sikkerhet (GRI 416)			
416-2	Etterlevelse av reguleringer av produktenes innvirkning på helse og sikkerhet	Side 36–37	

SalMar ASA
N-7266 Kverva
Norway
Phone +47 72 44 79 00
Fax +47 72 44 79 01
www.salmar.no